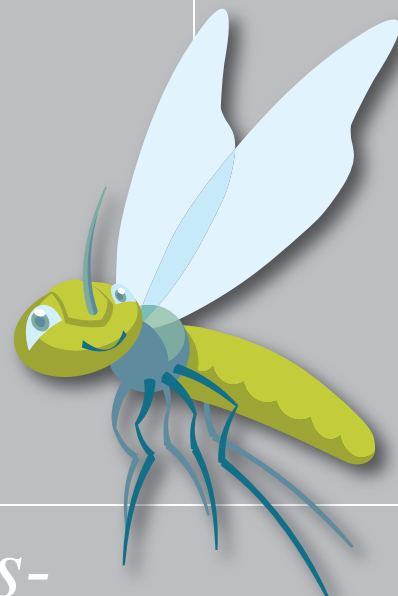

Haarlem

Gemeente Haarlem

Duurzaamheids- programma Haarlem 2014

Gemeente Haarlem

Duurzaamheids- programma Haarlem 2014

“Duurzame ontwikkeling is die ontwikkeling die voorziet in de behoeften van huidige generaties zonder daarmee de mogelijkheden voor de toekomstige generaties in gevaar te brengen om ook in hun behoeften te voorzien”

Definitie in rapport
‘Our common future’,
VN-Commissie Brundtland, 1987

Inhoud

Samenvatting	4
1. Inleiding	7
1.1 Algemeen	7
1.2 Energieakkoord	9
1.3 Leeswijzer	11
1.4 Projectenlijst 2014	12
2. Toelichting projecten groep A: Haarlem een duurzame, klimaatneutrale vestigingsstad	15
2.0 Inleiding	15
2.1 Thema 1: Eigen organisatie	15
2.2 Thema 2: Vergroening energie	18
2.3 Thema 3: Verkeer en vervoer	19
2.4 Thema 4: Bebouwde omgeving	21
2.5 Thema 5: Bedrijven en industrie	23
2.6 Thema 6: Groene economie	24
2.7 Selectie van projecten	25
3. Schematische projectbeschrijvingen	29
3.1 Thema 1: Eigen organisatie	29
3.2 Thema 2: Vergroening van energie	35
3.3 Thema 3: Verkeer en Vervoer	39
3.4 Thema 4: Bebouwde Omgeving	45
3.5 Thema 5: Bedrijven en Industrie	51
3.6 Thema 6: Groene Economie	55
3.7 Thema 7: Ruimtelijke Kwaliteit	59
3.8 Thema 8: Leefomgevingskwaliteit en gezondheid	63
Bijlagen	69
Bijlage 1: Lijst met afkortingen	
Bijlage 2: Overzichtfiguur van de duurzaamheidsprojecten 2014	

Samenvatting

Voor u ligt het Duurzaamheidsprogramma 2014. Dit programma biedt een overzicht van de verschillende manieren waarop de gemeente zich ook in 2014 inzet om te bouwen aan een duurzaam Haarlem.

Duurzaamheid wordt op allerlei manieren uitgelegd, maar kern is dat je als samenleving een balans hebt tussen de behoeften van wie nu leven en van de volgende generaties. Vaak wordt dit beschreven aan de hand van de 3 P's die bij duurzame ontwikkeling in evenwicht zijn: People (mensen), Profit (winst) en Planet (aarde).

Het is het gebruiken van de wereld en haar opbrengsten om te leven en daarbij zorgen dat dezelfde mogelijkheden er in de toekomst ook voor anderen zijn.

In het Coalitieakkoord (2010) vormt duurzaamheid een belangrijk thema. De Kadernota Haarlem Duurzaam (2012) werkte dit nader uit. Deze gaf aan hoe het beleid van Haarlem Klimaat Neutraal ook naar andere duurzaamheidsonderwerpen verbreed kon worden. Daarbij zijn acht thema's ('speerpunten') te onderscheiden:

1. Eigen organisatie
2. Vergroening van energie
3. Verkeer en vervoer
4. Bebouwde omgeving
5. Bedrijven en Industrie
6. Groene Economie
7. Ruimtelijke kwaliteit
8. Leefomgevingskwaliteit en gezondheid

Binnen elk van deze thema's voert de gemeente activiteiten uit die de duurzaamheid bevorderen. Soms zijn dit vaste wettelijke taken om het leefmilieu en de gezondheidseffecten daarvan te verbeteren, ook via ruimtelijke plannen (thema 7 en 8). Maar voor een groot deel gaat het om activiteiten die de gemeente uitvoert om door de raad vastgestelde duurzaamheidsdoelen te bereiken. Belangrijkste voorbeeld daarvan is het beleid Haarlem Klimaat Neutraal (HKN), met als doelen klimaatneutraliteit van de gemeentelijke organisatie in 2015, en in heel Haarlem in 2030. Dit wordt beschreven binnen de thema's 1 t/m 6.

De duurzaamheidsprogramma's geven een overzicht van wat er op allerlei plaatsen binnen de gemeente wordt gedaan aan duurzaamheid. Het is een jaarlijks uitvoeringsprogramma bij de Kadernota Haarlem Duurzaam. Samenhangende activiteiten zijn gebundeld tot een beperkt aantal 'projecten'. Dit maakt het ook mogelijk om de voortgang bij te houden door de resultaten in de Duurzaamheidsmonitor te bespreken.

Ieder project heeft een of meer trekkers/aanjagers binnen de betrokken partijen, vaak een afdeling van de gemeente. Vaak is de rol van de gemeente ondersteunend. Veel duurzaamheidsverbeteringen worden door andere partijen aangebracht of in de praktijk gebracht, bijvoorbeeld door woningbouwcorporaties. De gemeente brengt dan partijen bij elkaar, ordent informatie, stelt haar expertise beschikbaar, ook om bijvoorbeeld subsidie's te helpen verwerven.

In 2014 geeft het duurzaamheidsprogramma meer aandacht aan de manier waarop projecten iets toevoegen aan andere duurzaamheidswaarden dan energiebesparing. Vaak dragen ze (ook) bij aan bijvoorbeeld een beter binnenklimaat en gezondheid, aan groene werkgelegenheid, leveren ze financieel voordeel op of zijn ze educatief. Bewonersinitiatieven op duurzaamheidsterrein bevorderen ook de sociale cohesie.

Daarnaast geeft het programma voor 2014 aandacht aan het in september afgesloten energieakkoord. In dit akkoord hebben Rijk, provincies, gemeenten en maatschappelijke organisaties afspraken vastgelegd hoe Nederland kan toegroeien naar klimaat neutraliteit. Een aantal afspraken moeten landelijk nog worden ingevuld, maar het Duurzaamheidsprogramma benoemt alvast een aantal aandachtspunten en geeft aan – waar mogelijk – in welke mate dit aspect in Haarlem al wordt ingevuld.

Het Duurzaamheidsprogramma bevat een groot aantal projecten die over meerdere jaren doorlopen. Wel zijn voor 2014 nieuwe uitvoeringsactiviteiten van die projecten beschreven.

De voornaamste **nieuwe** projecten ten opzichte van 2013 zijn:

- 4.1 Ontwikkelingsstrategie Haarlem Oost
- 4.8 Opstellen Routekaart Klimaatneutraal Haarlem Oost
- 5.3 Watt voor Watt en bedrijven in Haarlem Oost

Het eerste hoofdstuk geeft een korte inleiding over de achtergronden en context van het Duurzaamheidsprogramma. Het hoofdstuk eindigt met een totaaloverzicht van projecten.

Het tweede hoofdstuk geeft een toelichting per thema. Het hoofdstuk eindigt met een overzicht in tabelvorm, met de criteria waarom een project dit jaar is opgenomen, de 'meerwaarde' en of het betekenis heeft voor het Energieakkoord.

Het Duurzaamheidsprogramma wil vooral een snel doorlezen van de activiteiten mogelijk maken, als een soort catalogus. Daarom zijn alle projecten in beknopte schema's samengevat in hoofdstuk 3.

Duurzaamheidsprogramma Haarlem 2014

1 Inleiding

1.1 Algemeen

De uitvoering van het Haarlems milieubeleid wordt jaarlijks vastgelegd in een uitvoeringsprogramma. Dit Duurzaamheidsprogramma 2014 geeft alle milieutaken en duurzame activiteiten van de gemeente weer die we in dit jaar uitvoeren. Het is daarmee ook de jaarlijkse uitwerking van de ambities uit de Kadernota Haarlem Duurzaam.

Het gaat niet alleen om nieuwe activiteiten die dit jaar worden gestart. Een groot deel van de beschreven taken en activiteiten zijn doorlopende wettelijke taken of van Haarlems beleid dat al eerder is ingezet. Zo is het Haarlem Klimaat Neutraal-beleid sinds 2007 van jaar tot jaar verder opgebouwd. Eerst is veel tijd gestoken in de ontwikkeling en implementatie van nieuwe denkwijzen, methodes en hulpmiddelen. Nu gaat de aandacht meer uit naar toepassing en borging, soms verbreding van de eerder ontwikkelde aanpak. Om de integraliteit van het milieu- en duurzaamheidsbeleid en de verwevenheid met andere beleidsvelden in beeld te brengen en dit jaarlijks te kunnen evalueren in de Duurzaamheidsmonitor, is het noodzakelijk deze langlopende activiteiten te blijven benoemen.

De leeswijzer (1.3) geeft kort aan welke projecten nieuw zijn.

Uitvoering sluit aan bij het coalitieakkoord en de Kadernota Haarlem Duurzaam

Het thema duurzaamheid in het coalitieakkoord 'Oog op morgen' (2010-2014) is in 2011 uitgewerkt in de Kadernota Haarlem Duurzaam. De Kadernota beschrijft de speerpunten voor het verwezenlijken van meer duurzaamheid in Haarlem. Hij onderscheidt daarbij acht thema's waarbinnen de gemeente haar duurzame activiteiten ontplooit:

1. Eigen organisatie
2. Vergroening van energie
3. Verkeer en vervoer
4. Bebouwde omgeving
5. Bedrijven en Industrie
6. Groene Economie
7. Ruimtelijke kwaliteit
8. Leefomgevingskwaliteit en gezondheid

Dit Duurzaamheidsprogramma 2014 geeft per thema een omschrijving van de duurzame activiteiten en initiatieven van de gemeente. Om bespreking en evaluatie mogelijk te maken zijn de uiteenlopende activiteiten gebundeld tot een reeks 'projecten', naar bijvoorbeeld beleidsterrein, betrokkenen zowel binnen als buiten de gemeente, doel, doelgroep, methodiek etc. Er is niet altijd sprake van een formeel project.

De activiteiten van de gemeente in het kader van duurzaamheid omvatten zowel wettelijke taken als specifiek Haarlems beleid.

Specifiek Haarlems Beleid bij de uitoefening van taken en activiteiten van de gemeente overheerst bij de projecten van de eerste zes thema's. De milieuwetgeving geeft hiervoor geen rechtstreekse voorschriften en eigen keuzes van Haarlem vormen dus de basis.

Bij de laatste twee thema's (Ruimtelijke kwaliteit en Leefomgevingskwaliteit /gezondheid) ligt de basis in wettelijke taken die gericht zijn op het verbeteren van de leefomgevingskwaliteit en de gezondheid. Daartoe behoren concrete uitvoeringstaken om wettelijke milieu- en gezondheidsnormen te bereiken en handhaven (basiskwaliteit). Maar het gaat ook vaak om kaderstellende taken, waarbij wettelijke en aanvullende kwaliteitsdoelstellingen voor Haarlems grondgebied en Haarlemse inwoners worden uitgewerkt en vastgelegd in ruimtelijke ontwikkelingsplannen en beleidsplannen. In zo'n geval kunnen ook Haarlemse beleidskeuzes een rol spelen.

De acht thema's in het Duurzaamheidsprogramma zijn gegroepeerd volgens bovengenoemd globaal onderscheid tussen specifiek Haarlems beleid en wettelijke taken als (voornaamste) basis.

Een tweede reden voor het samen groeperen van de eerste zes thema's is dat daarmee kan worden aangesloten bij de reeds opgebouwde organisatorische structuur voor de verwezenlijking van Haarlem Klimaat Neutraal. De doelstelling is dat de eigen organisatie in 2015 en de stad als geheel in 2030 klimaat neutraal moet zijn. Een minimaal verbruik van eindige energiebronnen en een zo gering mogelijke bijdrage aan klimaat effecten zijn basisvoorwaarden voor een duurzame toekomst.

Dit leidt tot de volgende hoofdindeling van dit duurzaamheidsprogramma:

- A: activiteiten gericht op Haarlem als duurzame en klimaatneutrale vestigingsstad, vooral op basis van specifiek Haarlems beleid.
- B: activiteiten gericht op een toekomstbestendige ruimtelijke ordening, leefkwaliteit en gezondheid vanuit wettelijke taken.

A: Haarlem een duurzame en klimaatneutrale vestigingsstad

Het Plan van aanpak Haarlem Klimaat Neutraal is een belangrijk onderdeel van dit duurzaamheidsprogramma, vooral voor de eerste zes thema's. De organisatie die is opgezet om Haarlem Klimaat Neutraal te verwezenlijken kan ook een hulpmiddel vormen om andere (duurzaamheids)aspecten dan energie en klimaat te versterken. Veel projecten hebben daarvoor belangrijke meerwaarde op meerdere gebieden:

- Zo levert een deel van de klimaatprojecten een impuls op voor groene werkgelegenheid (GW). Steeds meer Haarlemse Bouw- en advies bedrijven worden ingeschakeld door particulieren. De gemeente bevordert dit door voor de betrokken bedrijven masterclasses en netwerkbijeenkomsten te organiseren. Ditzelfde geldt ook voor de installatiebedrijven die gerichte, energiebesparende maatregelen kunnen treffen bij bewoners en bedrijven.
- De duurzaam gerenoveerde woningen leveren een grote verbetering van het wooncomfort op. Tocht en vochtproblemen horen tot het verleden. Daarmee wordt het Binnenklimaat (B) verbeterd.
- De Gezondheid (G) verbetert door een beter binnenklimaat, maar bijvoorbeeld ook door meer bewegen zoals door gebruik van de fiets.
- In financieel (F) opzicht geldt dat duurzaam en energietisch gerenoveerde woningen, kantoor- en bedrijfsgebouwen meer waard worden en gemakkelijker kunnen worden verkocht. De energiebesparende maatregelen leiden tot lagere maandlasten voor eigenaren maar ook

voor huurders. Met energiezuinig gedrag en kleine maatregelen kan al behoorlijk op de energierekening bespaard worden. De kans dat Haarlemmers te maken krijgen met 'energie-armoede' wordt daarmee kleiner. Ondernemers kunnen hun bedrijfskosten omlaag brengen door op energie te besparen. Daarmee kunnen zij de concurrentieslag beter aan en kunnen zij zich als bedrijf profileren. Omdat steeds meer consumenten hier naar vragen, liggen hier juist kansen voor ondernemers

om zich te onderscheiden en om opdrachten binnen te halen.

- Mede door inspanningen vanuit de gemeente komen bewonersinitiatieven in de wijken tot stand. Haarlemmers nemen hierbij meer verantwoordelijkheid voor hun eigen omgeving, zowel voor energie en fysieke en sociale omgeving als voor zorg. Dit bevordert de sociale cohesie (SC) in buurten en wijken en draagt zo bij aan de participatiemaatschappij (de 'energieke samenleving').

In de selectietabel (paragraaf 2.7, tabel 1) is samengevat op welke van de genoemde gebieden een project een belangrijke meerwaarde heeft naast de klimaatdoelstellingen.

Bestuurlijke verankering

Voor een goede bestuurlijke verankering van het duurzame beleid en de uitvoering daarvan is per project aangegeven welke bestuurder als opdrachtgever voor de betreffende activiteit optreedt.

Jaarlijks krijgt de raad een rapportage over voortgang en bereikte resultaten in de Duurzaamheidsmonitor en in de CO₂-

monitor. Beide monitoren worden daarnaast ook anders ingezet. Door niet alleen naar het verleden te kijken, maar juist kansen en bedreigingen te ontdekken in de toekomst. Dit is het vertrekpunt voor visie- en strategievorming.

Hoofdstuk 2 geeft een nadere toelichting op de projecten binnen elk van de zes thema's van dit onderdeel A.

B: Toekomstbestendige ruimtelijke ordening, leefkwaliteit en gezondheid

De projecten uit de resterende twee thema's, toekomstbestendige ruimtelijke ordening en duurzame leefkwaliteit en gezondheid, hebben al een krachtige basis door wetgeving gericht op de basiskwaliteit van de leefomgeving. De daaruit voortvloeiende taken bieden handvaten om Haarlems beleid en keuzes te vertalen en vast te leggen in kaders voor het beleid en voor de ruimtelijke ordening.

In 2013 is besloten (Nota VVH/OV 312208) dat de basistaken uit de landelijke Package deal¹ en de bedrijfsmilieutaken worden overgedragen aan de RUD bij Milieudienst IJmond. Dit betekent dat de gemeentelijke vergunningverlening en handhaving op bedrijfsmilieutaken sinds 2013 in regionaal verband plaatsvindt.

Door de inwerkingtreding van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is de uitvoering en handhaving van de milieuwetgeving verregaand geïntegreerd met de uitvoering van andere regelgeving over ruimtelijke ordening, veiligheid en natuur. Een aparte uitsplitsing van de werkzaamheden is daardoor niet meer mogelijk.

In 2013 is een herzien bodembeleid van Haarlem vastgesteld. Belangrijke veranderingen in dit beleid zijn het gebiedsgerichte grondwaterbeheer en het vaststellen van gebiedsspecifieke kwaliteitsdoelstellingen. De doelen zijn:

- een duurzame verbetering van de bodemkwaliteit;
- en het verantwoord omgaan met grondstromen binnen de stad.

Over de taken op het gebied van Gezondheid willen we opmerken dat het borgen en liefst het bevorderen van de gezondheid een van de basiscriteria is voor duurzaamheid. In onderdeel B onder Gezondheid worden korthedshalve alleen een aantal kenmerkende projecten van o.a. de GGD genoemd waarin milieufactoren binnenshuis of in de openbare ruimte centraal staan.

Voor verdere toelichtingen op de projecten uit onderdeel B- in aanvulling op de schematische projectomschrijvingen in hoofdstuk 3 - wordt verwezen naar de Programmabegroting 2014-2018.

1.2 Energieakkoord

Op 6 september 2013 ondertekenden het Rijk, provincies, gemeenten en een groot aantal maatschappelijke organisaties, onder leiding van de SER, het Energieakkoord. Het Energieakkoord is gericht op een schaa sprong in de energietransitie van vier procent duurzame energie nu naar zestien procent in 2020. Dat moet vanwege de Europese Richtlijn Hernieuwbare Energie uit 2001 en 2009, die politiek is vertaald in Brug- en slaan, het regeerakkoord van VVD en PvdA.

In het Energieakkoord zijn verregaande afspraken gemaakt voor de komende jaren over energiebesparing, schone technologie en klimaatbeleid. Deze gelden uiteraard ook voor gemeenten. Eind 2016 en 2018 wordt tussentijds geëvalueerd. Als de geformuleerde doelen dan niet zijn bereikt, worden aanvullende maatregelen genomen.

Meer informatie is te vinden op de SER-website: <http://www.energieakkoordser.nl/>, waaronder een uitgebreide samenvatting, het volledige Energieakkoord en een overzicht van de belangrijkste maatregelen per groep belanghebbenden.

Een aantal zaken wordt in de komende periode nader ingevuld. Zo sluiten Rijk en VNG eind 2013 een overeenkomst over een actieve ondersteuning van gemeenten bij lokale en regionale energiebesparing en –opwekking. Voor zover gewenst wordt hier tussentijds actie in ondernomen.

Nu alvast een paar aandachtspunten, met -voor zover mogelijk- aangegeven in welke mate dit aspect in Haarlem al wordt ingevuld:

¹ Overeenkomst tussen Rijk, provincies (IPO) en gemeenten (VNG) over verbeteren uitvoering regelgeving ruimte, bouwen en milieu. Een basistakenpakket is bij Regionale UitvoeringsDiensten (RUD's) ondergebracht.

- Gemeenten gaan verdere ondersteuning bieden aan de bouwkolom om de markt voor energiebesparing goed te ontsluiten. De gemeente treedt op als voorlichter en het bedrijfsleven als 'ontzorg(er)'. In Haarlem neemt de Groene Mug de rol van voorlichter. De afgelopen jaren is er gewerkt aan een netwerk van bouwprofessionals om bewoners te ontzorgen. Er zijn tien lokale energieadviseurs/bouwkundigen getraind en er staat een groep van aannemer en installateurs klaar om het werk uit te voeren onder de naam de Haarlemse Huizenaanpak, geschikt voor vooroorlogse woningen. Ook Liander heeft een ontzorgend pakket ontwikkeld, vooral voor de na-oorlogse woningen.

De gemeente betreft zoveel mogelijk lokale bedrijven bij energiebesparingsprojecten zoals Watt voor Watt. Hiermee wordt ook een bijdrage geleverd aan een groei van banen in deze sector. De gemeente stimuleert in het Watt voor Watt project woningbouwcorporaties en particuliere eigenaren om zoveel mogelijk woningen met twee labelsprongen te verbeteren. In anderhalf jaar is dit al in circa negenhonderd woningen gerealiseerd. Ieder huis krijgt een verplicht label vanaf 2014 en dit vormt een steeds belangrijker aangrijpingspunt om je woning te verduurzamen.

- De gemeenten volgen bij de aanpak van energiebesparing steeds meer een gebiedsgerichte benadering. Er zijn plannen voor de Ramplaan (bewonersinitiatief), Haarlem Oost en Schalkwijk. Het bestrijden van de energiearmoede is vooral een belangrijk aandachtspunt in Haarlem Oost.
- Er komt een landelijk revolverend fonds voor energiebesparing, eerst € 225 miljoen vanaf 2013, later € 375 miljoen voor particulieren; in 2018 en 2019 komt € 400 miljoen beschikbaar voor huurwoningen. De Haarlemse Duurzaamheidslening is er voor iedereen maar geeft daarnaast een belangrijke aanvulling op de landelijke regeling.
- De VNG zorgt ervoor dat zo snel mogelijk in bijna alle regio's een laagdrempelige en gecoördineerde structuur is met energieloketten. De gemeenten nemen hierbij de rol op zich van facilitator op lokaal en regionaal niveau voor de concrete vormgeving en uitvoering van de 'energieke samenleving'. Mogelijk kan de Haarlemmer Kweektuin hier in een rol in spelen. Om tot de 'energieke samenleving' te komen, gaat specifiek aandacht naar het verbinden van: burgers, organisaties en ondernemers; de regio's, provincies en de waterschappen; koplopers-onderling en tussen koplopers en middenmotors, zoals de wijkinitiatieven voor het lokale aspect en de ambtelijke netwerken als Bestuurlijk Platform Duurzaamheid G32 voor het opschalen van de aanpak.

- De inzet van zogenaamde Energy Service Company's (ESCO's) wordt bevorderd. De overheid heeft hierbij een rol als 'launching customer'. Voor de gemeente geldt dit voor haar eigen vastgoed. Voor openbare verlichting en verkeersregelinstanties wordt gestreefd naar versnelling in implementatie van slim energiemangement en energiezuinige apparatuur.
- De gemeenten geven uitvoering aan de realisatie van energiebesparende maatregelen via uitvoering van de Wet milieubeheer.
- Partijen, waaronder gemeenten, zetten zich in voor vergroting van het aandeel lokaal opgewekte duurzame energie. In Haarlem wordt hieraan gewerkt via het project Spaarne Energie, het mede organiseren van groepsaankopen van zonnepanelen en de ondersteuning van bewonersinitiatieven.
- Partijen omarmen de ambitie dat in 2050 de broeikasgasemissie van de mobiliteit- en transportsector met minimaal 60% is gereduceerd ten opzichte van 1990. Als tussendoel wordt een vermindering van de sector in 2030 van circa 17% ten opzichte van 1990 gehanteerd. Voor Haarlem zijn kortetermijnmaatregelen: het maken van regionale afspraken om het aandeel van schone tweewielers in verplaatsingen te verhogen naar 35 % in 2030 (2011: 26%) en het realiseren publieke laadinfra voor elektrische voertuigen.

- Partijen streven naar een energieneutrale gebouwde omgeving in 2050. Dit is een zwaardere eis dan CO₂ neutraliteit omdat energieneutraliteit geen ruimte laat voor compensatie. Voor gebouwen wordt gestreefd naar tenminste (landelijk) gemiddeld label A in 2030.
 - Tot 2020 realiseren partijen ten minste voor bestaande bouw: 300.000 bestaande woningen en andere gebouwen per jaar minimaal twee labelstappen laten maken. Voor Haarlem komt dit neer op 4.000 woningen per jaar. Via het Blok voor Blok-project is de doelstelling nu 500 particuliere woningen per jaar.
 - Tot 2020 realiseren partijen ten minste voor nieuwbouw: bijna-energie neutraal. Vanaf 2018 geldt dit al voor overheidsgebouwen.
 - Tot 2020 realiseren partijen ten minste voor huur: gemiddeld label B in de sociale verhuur en minimaal label C voor 80% van de particuliere verhuur.

In tabel 1 (par. 2.7) is aangegeven of een project een rol speelt bij het realiseren van de afspraken uit het energieakkoord.

1.3 Leeswijzer

Algemene indeling

Dit eerste hoofdstuk wordt afgesloten met de projectenlijst. Het tweede hoofdstuk bevat een toelichting op de projecten van onderdeel A, Haarlem, een duurzame, klimaatneutrale vestigingsstad.

In het derde hoofdstuk staan de schematische projectbeschrijvingen met daarin de voornaamste kenmerken. De tijdsbesteding van de projecten is, voor zover niet anders aangegeven, afgedekt in de eigen begroting van de betrokken afdelingen. Per activiteit staat ook vermeld of deze voortvloeit uit een wettelijke taak of (primair) uit Haarlems beleid en of het om een bestaande of nieuwe taak gaat.

Nieuwe projecten

Zoals eerder aangegeven, bestaat een groot deel van de projecten uit doorlopende taken of langlopend beleid met per jaar beperkte verschillen.

De voornaamste nieuwe projecten ten opzichte van 2013 zijn:

- 4.1 Ontwikkelingsstrategie Haarlem Oost
- 4.8 Opstellen Routekaart Klimaatneutraal Haarlem Oost
- 5.3 Watt voor Watt en bedrijven in Haarlem Oost

1.4 Projectenlijst 2014

Onderstaand volgt een opsomming van de in 2014 uit te voeren projecten. Een uitgebreidere omschrijving staat in hoofdstuk 3.

A: Haarlem een duurzame, klimaatneutrale vestigingsstad / Bestuurlijk verantwoordelijke wethouder	
LM: Lukas Mulder • JN: Jan Nieuwenburg • EC: Ewout Cassee • CM: Cornelis Mooij JvdH: Jack van der Hoek • BS: Bernt Schneiders	
1.Eigen Organisatie	
1.1 Duurzaam inkopen	CM
1.2 Energiebeheer eigen organisatie	LM
1.3 Monitoring CO ₂ reductie eigen organisatie	CM
1.4 Duurzaam vastgoedbeheer	EC
1.5 Duurzame mobiliteit eigen organisatie	CM
1.6 Duurzaamheid openbare ruimte	EC, LM, JN
1.7 Faciliteren Stadslandbouw	LM
1.8 Platform duurzaamheid (Netwerk G32, MRA)	LM
1.9 Communicatie HKN / Haarlem Duurzaam	LM
1.10 Educatie klimaat en duurzaamheid	LM
2. Vergroening van energie	
2.1 'Sparne Energie': Samenwerking rond vergroening van energie	LM
2.2 De CO ₂ -monitor	LM
2.3 Invulling geven aan nieuwe rol van de overheid: Haarlem Gidsstad	LM
3. Verkeer en Vervoer	
3.1 Verbeteren fietsinfrastructuur	LM
3.2 Ontwikkeling snelfietsroute Haarlem-Amsterdam (Sloterdijk)	LM
3.3 Efficiënt gebruik fietsparkeervoorzieningen bij NS-Stations	LM
3.4 Verbeteren comfort en snelheid OV	LM
3.5 Rijden op schone brandstoffen (groen gas en elektriciteit)	LM
3.6 Verbeteren verkeersveiligheid	LM
3.7 Parkeren/ autoluwe binnenstad	LM
3.8 Stimulering deelautogebruik	LM
4. Bebouwde omgeving	
<i>Duurzaam beleid, regelgeving en naleving</i>	
4.1 Ontwikkelstrategie Haarlem Oost	EC
<i>Duurzame uitvoering met lokale marktpartijen</i>	
4.2 Activeren duurzame bouweconomie	JN
<i>Duurzame renovatieprojecten van de bestaande stad</i>	
4.3 Stimuleren duurzame renovatie bij particulieren	JN
4.4 Duurzame renovatie bezit woningbouwcorporaties	JN
4.5 Duurzame monumenten	JN
4.6 Blok voor Blok/Watt voor Watt aanpak	JN
<i>Voorbeeldprojecten</i>	
4.7 Voorbeeldprojecten energiezuinig en duurzaam bouwen en renoveren	LM
4.8 Opstellen Routekaart Klimaatneutraal Haarlem Oost	LM, EC

5. Bedrijven & Industrie	
5.1 De Energiecoach voor bedrijven 2.0	LM
5.2 Convenant Binnenstad Haarlem, onderdeel duurzame binnenstad	LM, JN
5.3 Watt voor Watt en bedrijven in Haarlem Oost	LM, JN
6. Groene economie	
6.1 Duurzame uitgifte bedrijfskavels Waarderpolder	JN
6.2 Grondbank Haarlem	LM
6.3 Verduurzaming afvalbeheer en stadsreiniging	LM
B: Toekomstbestendige ruimtelijke ordening, leefkwaliteit en gezondheid.	
7. Ruimtelijke kwaliteit	
7.1 Verduurzamen van ontwikkelingsprojecten	EC
7.2 Structuurvisie openbare ruimte	EC
7.3 Actualiseren en uitvoeren gemeentelijk waterbeleid	LM
8. Leefomgevingskwaliteit en gezondheid	
<i>Basismilieukwaliteit en bedrijven</i>	
8.1 Basismilieukwaliteit en bedrijven: uitvoeren gemeentelijke milieutaak als integraal onderdeel van de Wabo	BS; EC
<i>Milieukwaliteit bij ontwikkelingen</i>	
8.2 Opstellen milieuparagraaf bestemmingsplannen	EC
<i>Bodemkwaliteit</i>	
8.3 Opstellen bodembeleid	LM
8.4 Opstellen bodemprogramma	LM
<i>Luchtkwaliteit</i>	
8.5 Vaststellen nieuw Beleidsplan luchtkwaliteit 2014 en uitvoeren Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)	LM
8.6 Uitvoeren, begeleiden en toetsen luchtkwaliteitonderzoek	LM
<i>Geluid</i>	
8.7 Uitvoeren Actieplan Omgevingslawaaai 2013	LM
8.8 Volgen ontwikkelingen Schiphol	LM
8.9 Afronding van saneringsprojecten op het gebied van weg- en railverkeerslawaaai	LM
8.10 Zonebeheer industrielawaaai Waarderpolder	LM
<i>Beschikbaar stellen milieu-informatie</i>	
8.11 Visualisering milieuinformatie via Atlas Leefomgeving	LM
<i>Gezondheid</i>	
8.12 Uitvoeren reguliere medisch milieukundige zorg uit de Wet Publieke Gezondheid	JvdH
8.13 De Gezonde Stad 2012-2015: voortgang groenproject in Rozenprriel en opstart binnenmilieu in Slachthuisbuurt	JvdH
8.14 Uitvoeren gezondheids-effectscreening of gezondheidsscan bij zoneontwikkelingen	LM
8.15 Advisering gemeenten bij de beheersing van biologische agentia	JvdH
8.16 Advisering over gezondheidsrisico's bij omgaan met asbest in gebouwen en risicocommunicatie naar publiek	JvdH

2 Toelichting projecten groep A: Haarlem een duurzame, klimaatneutrale vestigingsstad

2.0 Inleiding

Organisatorische opzet rond Haarlem Klimaat Neutraal (HKN)

Direct na het aanvaarden van de motie Haarlem Klimaat Neutraal 2030 door de gemeenteraad in maart 2007 is gestart met het opzetten van een effectieve organisatie. Er werden een stuurgroep, een viertal programmagroepen en een projectbureau samengesteld. Samen vormen zij de Regiegroep Haarlem Klimaatneutraal, waarin verschillende afdelingen van de gemeente direct betrokken zijn.

In veel projecten werken zij daarbij samen met of ondersteunen andere afdelingen van de gemeente en partijen buiten de gemeente bij het doorvoeren van de benodigde maatregelen binnen hun werkkterrein.

Het versterken van duurzaamheid wordt niet alleen gedragen door de organisatie rond het HKN-beleid, en vraagt zeker een verbrede inzet binnen de afdelingen. Maar deze organisatie biedt wel een goede basisstructuur waaraan nieuwe projecten kunnen worden aangehaakt.

Partners

De feitelijke doorvoermogelijkheid en verantwoordelijkheid voor de verwezenlijking van energiebesparende en duurzame maatregelen ligt meestal bij projectpartners. Soms zijn dit andere onderdelen van de gemeente (interne partners), die zelf maatregelen uitvoeren of via hun beleidstaak maatregelen bevorderen. In veel gevallen berust de grootste opgave bij particulieren, organisaties of bedrijven buiten de gemeente, bijvoorbeeld woningcorporaties. De gemeente werkt met deze externe partners samen om de maatregelen door te voeren.

Rolverdeling

De gemeente vervult de volgende rollen:

- **Initiëren** van projecten om de duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren;
- **Vertalen** van landelijke doelstellingen naar Haarlems beleid en projecten. Voorbeeld daarvan is het Energieakkoord (zie par. 1.2);
- **Verbinden** van diverse losse projecten van HKN partners. Het gaat hierbij om bundeling en overdracht van kennis en ervaring. Voorbeelden daarvan zijn expertmeetings bebouwde omgeving;
- **Monitoren** van afspraken. Het gaat er hierbij om na te gaan of de partners de beloofde projecten hebben uitgevoerd;

- **Stimuleren** van voorbeeld projecten;
- **Zorgen dat het beleid aansluit bij de wensen** van de partners en bewoners;
- **Ondersteunen** in realisatie van projecten door inzet van gemeentelijke expertise.

Toelichtingen per thema

Dit hoofdstuk geeft beknopte toelichtingen over elk van de zes thema's. Per thema wordt aangegeven hoe de voornaamste projecten passen binnen de doelstelling Haarlem klimaatneutraal en de onderlinge samenhangen.

In paragraaf 2.7 is in een overzichtstabel aangegeven welke selectiecriteria van toepassing zijn per project. Met deze criteria zijn in de afgelopen jaren de jaarlijks uit te voeren projecten gekozen uit een grotere groep van mogelijke projecten.

2.1 Thema 1: Eigen organisatie

De activiteiten voor een klimaatneutrale en duurzame eigen organisatie betreffen projecten en minder afgebakende, doorlopende werkzaamheden. Zij zijn vooral gericht op de implementatie van een duurzame bedrijfsvoering en duurzame producten en diensten in de eigen organisatie. Het belang van deze activiteiten reikt verder dan de directe milieuwinst en efficiëntere besteding van publieke middelen, het gaat om het maken van een eerste stap in de richting van verwezenlijking in de hele stad. De gemeente wil en kan Haarlemmers, maatschappelijke organisaties en bedrijven laten zien wat er mogelijk is en de beschikbare opties en nieuwe wegen verkennen. De gemeente kan inspireren, maar ook concrete informatie en adviezen uit eigen ervaring leveren en burgerinitiatieven helpen opzetten en faciliteren, knelpunten in regelgeving en plannen onderkennen en verbeteren.

De voornaamste activiteiten voor 2014 worden hieronder kort toegelicht.

Duurzaam inkopen

Duurzaam inkopen steunt op het beleid van professioneel inkopen. Duurzaamheid is één van de gestelde criteria binnen een professioneel inkooptraject (professioneel inkopen betekent inkopen volgens het Inkoopmodel). Inmiddels zijn de eisen door het Ministerie van I en M verder aangescherpt met o.a. Total Cost of Ownership, klimaatneutraliteit, stimuleren innovatieve en creatieve aanbiedingen (Duurzaam Inkopen Nieuwe Aanpak).

De gemeente Haarlem zal werken aan de inbedding hiervan in de aanbestedingen voor de openbare ruimte. Zij wil zoveel mogelijk aansluiten bij de 'Aanpak duurzaam GWW' zoals die ontwikkeld is door andere overheden. De kern van de Aanpak Duurzaam GWW is het meewegen van duurzaamheidsaspecten vanaf een vroege plan-fase en het streven naar een optimale balans tussen People, Planet en Profit.

Energiebeheer

Het energiebeheer wordt in 2014 verder uitgebreid. Belangrijk wordt het om de CO₂ reductie te monitoren en daarover de organisatie te informeren. Doelstelling is om de belangrijkste componenten van de CO₂ uitstoot in de eigen organisatie te reduceren. De aandacht richt zich vooral op het energieverbruik van het eigen vastgoed en de huisvesting van de gemeente, en de CO₂-uitstoot van het eigen vervoer van de gemeentelijke organisatie (woon-werk en werk-werk).

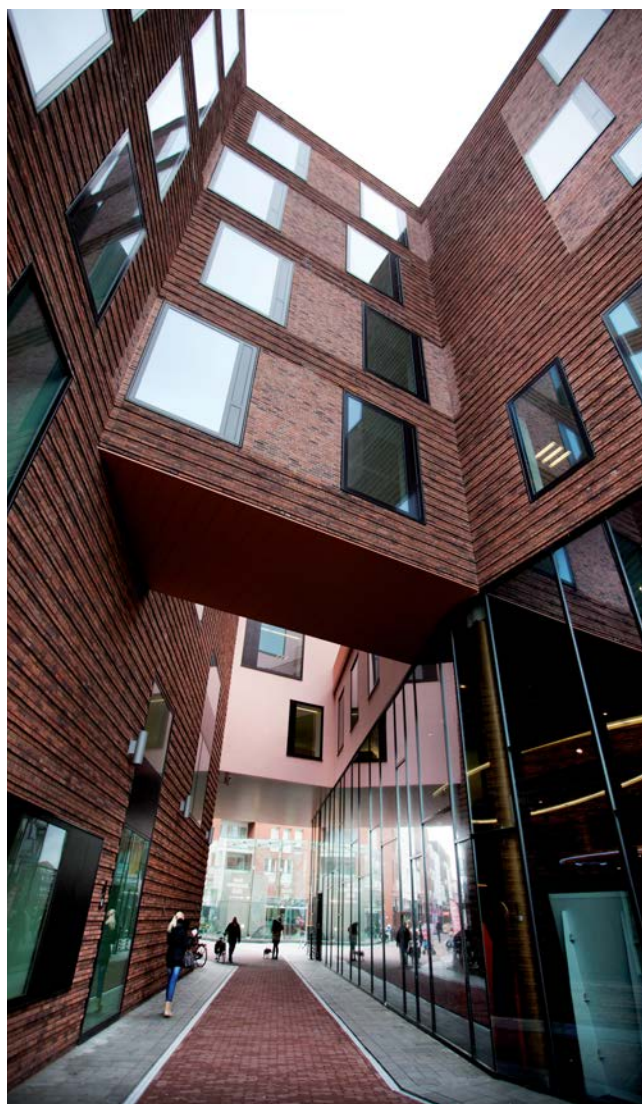
Verduurzaming eigen vastgoed

De gemeente heeft een omvangrijk vastgoedpakket. Er wordt een plan gemaakt om deze gebouwen te verduurzamen. Hierbij is aandacht voor het verduurzamen binnen de MeerJaren-OnderhoudsPlannen en de financiering van deze maatregelen. De mogelijkheden voor financiering van verduurzaming van vastgoed zijn de laatste jaren sterk ontwikkeld; de gemeente Haarlem onderzoekt haar mogelijkheden. Afhankelijk van de uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd door het ESCO servicecenter (Provincie Noord-Holland) wordt er een businessplan gemaakt waarbij met een Energy Service Company constructie een set van gebouwen wordt verduurzaamd.

Duurzame mobiliteit eigen organisatie

Afhankelijk van de uitkomsten van de scan van het woon-werkverkeer, wordt de woon-werkregeling nader onderzocht en eventueel aangepast.

Wat betreft het gemeentelijk wagenpark heeft het college in 2013 de nota Optimalisatie Wagenpark vastgesteld. Doel is een efficiënt, doelmatig en duurzaam beheer. Naast organisatorische veranderingen (centralisatie, voorkeur voor leasen) wordt het eigen wagenpark ook kleiner (efficiënter). Door het duurzaam inkoopbeleid en het streven om als gemeentelijke organisatie in 2015 klimaatneutraal te zijn, is het bij aanbesteding of de aanschaf van voertuigen noodzakelijk dat het optimaal milieurendement als criterium wordt gehanteerd. Op dit moment belasten groen gas en elektriciteit het milieu zo min mogelijk. Bij personen/bestelauto's heeft energielabel A (of B) (brandstofverbruik) de voorkeur. Scooters moeten zoveel mogelijk elektrisch zijn. Afwijking van deze norm moeten goed beargumenteerd worden.

In 2014 wordt beleid voor de implementatie van deze nota Optimalisatie Wagenpark gemaakt, waaronder een programma van eisen voor aanbesteding. Hierbij wordt ook het milieurendement (energielabel, schone brandstoffen: groen gas, elektriciteit) onderzocht.

Duurzaamheid openbare ruimte

Er ligt een groot besparings- en duurzaamheidspotentieel in de keten van ontwerp tot inrichting van de openbare ruimte. Duurzaamheid vormt een belangrijk uitgangspunt voor het aanbesteden van werk in de openbare ruimte onder regie (met name vast te leggen in het Technisch Programma van Eisen, eventueel ook in het HIOR, Handboek Inrichting Openbare Ruimte).

Faciliteren en coördineren stadslandbouw

De opbrengsten van stadslandbouw zijn legio: afhankelijk van schaal en organisatievorm heeft stadslandbouw effect op leefbaarheid, versterking gemeenschapszin, vestigingsklimaat, natuur- en milieueducatie, gezondheid en bedrijvigheid. En het is een stimulans voor de lokale economie.

De werkzaamheden bestaan uit:

- Het faciliteren van initiatieven op dit gebied. Dit gebeurt door heldere communicatie over de mogelijkheden en te nemen stappen voor nieuwe initiatieven en door af te stemmen met verschillende betrokkenen, zowel intern als extern;
- Het bevorderen van informatie-uitwisseling en verbindingen tussen collega's, initiatiefnemers, regionale overheden en kennisinstituten.

Platform Duurzaamheid

De gemeente ondersteunt de samenwerking tussen gemeentes op het gebied van duurzaamheid door zoveel mogelijk elkaars ervaringen, kennis en inzichten te delen. Bundeling van krachten door gezamenlijke kansen en belemmeringen voor de korte termijn in beeld te brengen en gezamenlijke strategieën te ontwikkelen voor de langere termijn, kan meer rendement geven aan geleverde inspanningen en grotere stappen in duurzaamheid en klimaatbeleid mogelijk maken.

Goede specifiek hierop gerichte gremia ontbreken op dit moment nog; via bestaande stedennetwerken en regionale overleggen (Netwerk G32; MRA) bevordert Haarlem de vorming van een Platform duurzaamheid zoveel mogelijk.

Communicatie en educatie op het gebied van klimaat en duurzaamheid

Deze werkzaamheden zijn ondersteunend voor de overige onderdelen van Haarlem Klimaat Neutraal en Haarlem Duurzaam. In de projectomschrijvingen zijn naast de belangrijkste algemene werkzaamheden een aantal geplande, omliggende deelprojecten opgenomen.

Bij Communicatie zijn de activiteiten vooral het aan alle partijen en inwoners van de stad uitleggen wat de klimaat- en duurzaamheidsplannen zijn, waar we met z'n allen naar streven en welke projecten er op dit gebied al worden uitgevoerd. Doel is om consumenten en producenten te enthousiasmeren om mee te doen.

Dit jaar gaat de gemeente ook meer duurzame ondernemers benaderen om ze te interesseren voor een pagina in de

Groene Gids (zie ook thema 5). Om die duurzame ondernemers onder de aandacht te brengen bij de Haarlemmers worden alle mediakanalen, maar vooral social media gebruikt.

Bij Educatie zijn de activiteiten het onderwijzen van de klimaat- en duurzaamheidsproblematiek via lessen en projecten aan scholieren, om bij deze jonge doelgroep bewustwording te creëren. Ook worden handelingsperspectieven aangeboden voor gedragsverandering. Indirect worden, via deze doelgroep, ook andere Haarlemmers bij de activiteiten betrokken.

Instrumenten voor ondersteuning bewustwording en zelforganisatie

Er komen steeds meer 'gereedschappen' om Haarlemmers, bedrijven en organisaties bewust te maken van mogelijkheden tot verduurzaming en hen te helpen bij nader onderzoek hiervan. Voorbeelden zijn de Zonatlas, het Duurzaam Bouwloket, de toolbox Bodemenergie, het Energiespel. Ook in 2014 worden deze instrumenten ingezet en onder de aandacht gebracht.

2.2 Thema 2: Vergroening energie

'Spaarne Energie':

Samenwerking rond vergroening van energie

Een belangrijk voorwaarde voor het halen van de klimaatdoelstelling 2030 bestaat uit het grootschalig opwekken van groene energie. Een lokale energiedienst kan een gezamenlijke organisatie voor de winning en uitwisseling van groene energie van Haarlemse bodem vormen, waarin de verschillende belanghebbenden bij duurzame energie participeren. Hiernaar is onderzoek gedaan in 2012. Veel (potentieel) belanghebbenden ondersteunen het idee van grootschalige opwekking van duurzame energie: corporaties, bedrijfsleven (grote bedrijven en branches), cultuurinstellingen, grote zorginstellingen, schoolbesturen, energiebedrijven, netbeheerders en andere overheden. De ontwikkeling van een lokale energie dienst wordt haalbaar geacht.

Door de lokale partners is enthousiast gereageerd op de mogelijkheden, maar de vorming van een lokale energiedienst was nog geen logische vervolgstap. Meer bekendheid geven aan en het samenwerken onder een gezamenlijke vlag die (nadrukkelijk) geen energiedienst is, werd wel ondersteund. Op de conferentie Spaarne Energie (april 2013) is verdere samenwerking bekrachtigd met ondertekening van een samenwerkingsovereenkomst door zeventien partners. Afsproken is binnen twee jaar een zodanige verdiepingsslag uit te voeren dat de levensvatbaarheid van een lokale energiedienst duidelijk is geworden. De samenwerking richt zich vooral op de mogelijkheden in Schalkwijk en de Waarderpolder; daarnaast worden andere initiatieven zoveel mogelijk ondersteund. Juist die samenwerking tilt, naar verwachting, meer initiatieven van de grond.

In 2014 worden de contouren van verregaande samenwerking onder de vlag van Spaarne Energie duidelijk.

Voor heel Haarlem, maar **Schalkwijk** in het bijzonder, liggen veel mogelijkheden voor energieopslag in de bodem. Door de zogenaamde warmte- en koudeopslag (WKO) maar ook energie uit diepere aardlagen (geothermie) liggen in potentie in Haarlem veel kansen voor hernieuwbare energie en daarmee mogelijkheden om CO₂-uitstoot te reduceren. Die kansen op energie-uitwisseling zijn gelegen vlakbij appartementencomplexen, zorginstellingen en kantoren.

De **Waarderpolder** is ook een gebied waar grote kansen liggen voor grootschalige vergroening van energie. Er is een grote onbalans tussen koude- en warmtevraag. De wensen van het hoogheemraadschap van Rijnland om meer grondstoffen de halen uit de rioolinhoud, biedt kansen om het overschot aan warmte (en vraag naar koude) door de datacentra met een toekomstige warmtevraag van Rijnland te verbinden.

Als pilot voor het zoeken naar mogelijkheden van WKO in heel Haarlem, is in 2012 voor de Waarderpolder een Masterplan bodemenergie opgesteld. De ruimtelijke vertaling wordt mogelijk in een bestemmingsplan verankerd. Onderzocht wordt of een Masterplan voor heel Haarlem kan worden ontwikkeld. Verder liggen vooral op platte daken kansen voor zonne-energie opwekking. Tot slot zijn er plannen om de windmolens in de Waarderpolder te vervangen door exemplaren met meer vermogen. Uitbreiding van windmolens aan de oostrand van de Waarderpolder is op dit moment nog niet mogelijk binnen het beleid van de Provincie Noord-Holland over benutting van wind op land.

Een vervolgstap op het tot stand komen van een samenwerkingsverband is dat deze mogelijkheden en kansen nader worden uitgewerkt.

CO₂-monitor

Belangrijke kwantitatieve gegevens over de voortgang van het HKN programma komen voort uit de CO₂-monitor. Deze brengt jaarlijks de CO₂-uitstoot van Haarlem en van diverse onderscheiden groepen in beeld, bijvoorbeeld bepaalde bedrijfsbranches, woningen, zorgsector, enz.. Met de monitor wordt bepaald waar de grootste CO₂-winst valt te behalen en worden er doelen gesteld voor de komende jaren. Er is nu vijf opeenvolgende jaren gemonitord, en een voorzichtige dalende trend is zichtbaar in energieverbruik en CO₂-uitstoot. Bezien wordt of de CO₂-uitstoot ook per stadsdeel kan worden weergegeven.

Subsidie energiebesparende maatregelen

Via de Uitvoeringsregeling Subsidie Duurzame Energie Maatregelen Bestaande Bouw Noord-Holland is er subsidie beschikbaar voor huiseigenaren voor het uitvoeren van energiebesparende maatregelen. Bijvoorbeeld voor isoleren, HR++-glas plaatsen, etc. De subsidie geeft maximaal vijftien procent subsidie tot een maximaal bedrag van € 1.500 per woning.

Invulling geven aan de nieuwe rol van de overheid: Haarlem Gidsstad

De rol van de overheid verandert: de gemeente kan steeds minder doen, bewoners moeten steeds meer zelf doen en van bedrijven worden nieuwe diensten en producten verwacht. Wanneer deze partijen elkaar vinden in een vruchtbare samenwerking, kan men spreken van de Participatiemaatschappij/Doe het zelf democratie/ Energieke samenleving.

Zo'n samenwerking biedt veel kansen. Haarlem Klimaat Neutraal 2030 heeft een goed netwerk opgebouwd met partners in de stad. Er worden initiatieven ontplooid en projecten opgezet op basis van deze samenwerking. De gemeente heeft een sterke rol in deze samenwerking: initiërend, faciliterend en verbindend. De gemeente proactief maar neemt niet de organiserende rol over. Tussen Haarlemmers onderling, of tussen Haarlemmers en organisaties, bedrijven of andere overheden kan de gemeente een scharnierfunctie vervullen. Deze samenwerking levert ook kansen op voor een vroegtijdig aanboren van financieringen, bijvoorbeeld voor experimenten. Het klimaatbureau heeft relatief veel ervaring opgedaan met deze werkwijze. Deze ervaring kan het bureau inzetten om collega's van andere afdelingen aan te zetten tot meer ondernemerschap, tot het invullen van de nieuwe rol van de overheid. In de winter van 2013/2014 bieden we een training of cursus aan collega's aan. Ook naar andere gemeenten en overheden wil Haarlem graag een Gidsstad zijn voor deze nieuwe overheidsrol, zoals reeds besproken onder thema 1, Platform Duurzaamheid.

Het ministerie van BZK vindt deze ontwikkeling waardevol, en wil deze waarschijnlijk de status van 'experiment' geven. Het ministerie is geïnteresseerd in de manier waarop de gemeente invulling geeft aan de nieuwe rol van de overheid met bovenstaande werkwijze. Daarnaast vindt het ministerie het verbinden van verschillende domeinen via de wijkinitiatieven interessant. De wijkinitiatieven geven aan dat zij niet alleen geïnteresseerd zijn in duurzaamheidsthema's als energieopwekking en energiebesparing. Ook willen zij buurtgericht zorg aanbieden. Bewonerscoöperatie Duurzaam Garenkokerskwartier is bijvoorbeeld bezig om een meervoudige businesscase op te zetten met deze thema's. Zo worden de domeinen Zorg en Welzijn verbonden met het domein Milieu. De wijkinitiatieven geven aan dat zij graag een bijdrage willen leveren aan de decentralisatie van de zorg. Zij vragen van de gemeente ruimte om door te gaan met het faciliteren van de wijkinitiatieven, niet teveel formats en regels op te leggen en vooral kansen te ontdekken om invulling te geven aan de energieke samenleving.

2.3 Thema 3: Verkeer en vervoer

Op het vlak van verkeer en vervoer wordt voor het bereiken van de doelstelling 'duurzaam en klimaatneutraal Haarlem' vooral ingezet op het beïnvloeden van de 'modal split', door gebruik van de fiets en het OV te stimuleren als alternatief voor de auto. Een tweede belangrijk spoor is het stimuleren van alternatieve brandstoffen waardoor autogebruik duurzamer wordt. Beperking van parkeren in de binnenstad en stimuleren van deelautogebruik dragen ook bij aan minder autogebruik. Binnen het kader van de Structuurvisie Openbare Ruimte (SOR) wordt aandacht besteed aan trends en ontwikkelingen, een daarop aansluitende visie en de vastlegging van concreet beleid, ook ter ondersteuning van het streven naar klimaatneutraliteit.

Stimulering gebruik fiets in plaats van auto

Al in het Haarlems Verkeer en vervoerplan HVVP is vastgelegd dat Haarlem krachtig inzet op het stimuleren van gebruik van de fiets en OV als alternatief voor de auto om de leefbaarheid en bereikbaarheid te verbeteren. Een dergelijke verschuiving tussen gebruikte vervoermiddelen (de 'modal split') is behalve voor de opvang van de mobiliteitsgroei, ook belangrijk voor het klimaatbeleid (minder CO₂-uitstoot) en voor de leefomgevingskwaliteit (luchtkwaliteit, geluid).

Stimulering van fietsgebruik vindt plaats door betere en comfortabelere verbindingen en parkeermogelijkheden te bieden en aansluiting op andere vervoerswijzen te verbeteren, ondersteund door promotieactiviteiten.

Opgemerkt dient te worden dat een nadere invulling van de aanzienlijke bezuinigingen op het beheer van de openbare ruimte zal leiden tot temporisering van de uitvoering van de voorgenomen fietsprojecten.

In het Uitvoeringsprogramma Fietsinfrastructuur staat een groot aantal verbeteringsprojecten van de fietsinfrastructuur beschreven. Jaarlijks worden de kansrijke projecten op basis van de onderhoudsprogrammering en subsidiekansen geselecteerd op haalbaarheid. De grote fiets-infraprojecten worden via het investeringsplan gepland.

Om het gebruik van de fiets bij het woon-werkverkeer op de middellange afstand (7,5-15 kilometer) te stimuleren wordt de fietsroute Haarlem-Amsterdam Sloterdijk ingericht als snel-fietsroute. Net als voor andere fietsprojecten geldt dat de planning voor 2014 onzeker is door de bezuinigingen. Het voorplan is om in de loop van 2014 met de bouw van een grote openbare fietsenstalling aan het Kennemerplein te beginnen.

Stimulering gebruik OV

Stimulering van OV-gebruik vindt plaats door verbetering van snelheid en frequentie van busverbindingen en comfortverbetering van materieel en bushaltes, samen met de diverse concessieverleners en OV-bedrijven. Nadat in afgelopen jaren de diensten van de Zuidtangent zijn uitgebreid en diverse busbanen zijn gerealiseerd, wordt sinds 2012, voortgezet in 2014, het Dynamisch Reis Informatiesysteem (DRIS) met elektronische informatieborden bij haltes verder uitgerold. Voortgegaan wordt met het aanpassen van instaphoogtes en verduurzamen vanabri's en het verbeteren van de VRI-regelingen voor buslijnen.

Al genoemd zijn de betere overstapmogelijkheden tussen fiets en OV (fietsenstalling bij NS station).

Overige inzet op minder autogebruik

Behalve door het versterken van de alternatieven fiets en OV, wil de gemeente ook rechtstreeks het autogebruik beïnvloeden. Een autoluwe binnenstad wordt bevorderd via het parkeerbeleid, door parkeren in het centrum beperkt te faciliteren. Daarbij hoort ook dat parkeervergunningen voor 2^e en 3^e auto's in het centrum niet worden verstrekt en daaromheen slechts tegen fors hogere tarieven. Daarnaast ondersteunt de gemeente verschillende vormen van autodelen, door parkeerplaatsen beschikbaar te stellen voor autodeelbedrijven.

Rijden op schonere brandstoffen (groen gas, elektriciteit)

Een ander aangrijpingspunt voor meer duurzaamheid is om het autorijden zelf schoner te maken.

Groen gas

Haarlem is nog steeds landelijk voorloper in rijden op aardgas en groen gas.

Op 1 november 2012 is de opwerkingsinstallatie voor stortgas en biogas op voormalige stortplaats Schoteroog officieel in werking gesteld. Deze produceert 'groen gas' uit stortgas uit de voormalige stortplaats Schoteroog, en uit overtollig biogas, geproduceerd in de rioolwaterzuiveringsinstallatie van Rijnland. Het geproduceerde gas wordt, via de uitgifte van certificaten, gebruikt als brandstof voor de aardgasbussen van Connexxion, de aardgasvoertuigen van de gemeente en de aardgasvoertuigen van de provincie Noord-Holland.

Elektrisch rijden

Maart 2011 heeft de gemeente Haarlem besloten deel te nemen aan een proef van stichting e-laad.nl, een initiatief van samenwerkende netbeheerders in Nederland, om een landelijke infrastructuur van oplaadpunten op openbaar terrein te realiseren. Vanaf eind 2011 zijn er in Haarlem 21 laadpalen, met elk twee laadpunten, geplaatst aan de openbare weg. Inmiddels is het budget van stichting e-laad.nl op. Om vanaf 2014 het aantal openbare laadpalen uit te breiden is met de gemeenten van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) besloten gezamenlijk de uitrol van een openbaar oplaadinfrastructuur voor elektrische voertuigen ter hand te nemen. Het doel is om voor eind 2014 ongeveer 24 extra openbare laadpalen te realiseren in Haarlem. De gemeente onderzoekt de mogelijkheden om vervuillende scooters te verminderen en elektrische scooters te promoten.

Schone OV-concessies

De provincie Noord-Holland is bezig met het voorbereiden van de nieuwe concessie voor het Openbaar Vervoer in Haarlem-IJmond. De provincie wordt door de gemeente geïnformeerd over de mogelijkheid om de volgende concessie kli-

maatneutraal uit te voeren door de inzet van aardgasbussen, met groen gas als voertuigbrandstof. Ook de mogelijkheid voor de inzet van elektrische bussen wordt onderzocht.

Duurzaam veilig

Verkeersveiligheid vormt uiteraard ook een essentieel element van duurzaamheid en leefkwaliteit. Door de instelling en verbetering van 30 km zones en technische of ontwerpmaatregelen worden woongebieden, locaties bij scholen en specifieke risicoknelpunten veiliger gemaakt.

2.4 Thema 4: Bebouwde omgeving

De gebouwde omgeving is voor 30,2 % verantwoordelijk voor de totale CO₂-uitstoot van Haarlem.

Het gaat om ruim 71.975 woningen, waarvan het bezit als volgt verdeeld is: 32% in bezit van woningbouwcorporaties, 54% in bezit van particuliere eigenaren en 14% in bezit van particuliere verhuurders.

De opgave bestaat uit het drastisch verminderen van het energiegebruik. Het gaat om de 56.000 woningen van voor 1970 die nog niet geïsoleerd zijn. Ook wordt de opwekking van groene energie bevorderd. Zo zijn er vierhonderd zonnepanelen toegepast (inclusief de panelen op de Philharmonie). Particuliere eigenaren hebben voor 1.000 zonnepanelen subsidie aangevraagd.

De activiteiten van de gemeente concentreren zich rond drie aandachtsvelden, en daarnaast lopen er een aantal voorbeeldprojecten:

1. Duurzaam beleid, regelgeving en naleving
2. Stimuleren lokale bouweconomie
3. Duurzaam renoveren van de bestaande stad
4. Voorbeeldprojecten

Ad 1 Duurzaam beleid en naleving

Randvoorwaarden voor de energieopgave zijn:

- Europese wetgeving (alle gebouwen een energielabel en controle er op);
- Landelijke afspraken, Lenteakkoord: EPC naar 0,4 in 2015 en in 2020 EPC van 0;
- Wettelijke eis in Besluit Ruimtelijke Ordening om aandacht te geven aan duurzame verstedelijking;

- Meer met Minder afspraken (www.meermetminder.nl): 300.000 woningen 2 labelsprongen;
- Afspraken convenant Haarlem Klimaat Neutraal 2030;
- Energie opgave in het Lokaal Akkoord Haarlem 2013 t/m 2016:

Hierin zijn afspraken met de woningbouwcorporaties opgenomen over gewenste energieprestaties voor nieuwe en bestaande woningen;

- Green deal Watt voor Watt.

De woningbouwcorporaties, Liander, Tuinwijk Noord en particuliere verhuurder Altera en de gemeente hebben een afspraak met het Rijk gemaakt dat zij in de periode van 2012 tot 2015 1.500 tot 4.000 woningen minimaal 30% energiezuiniger maken;

- Afspraken convenant Spaarne Energie;
- Afspraken Energieakkoord.

Ad 2 Stimuleren lokale bouweconomie

De gemeente kan de lokale markt voor duurzaam verbouwen een impuls geven door vraag en aanbod te stimuleren. De rol van de gemeente is ervoor te zorgen dat het vliegwiel tussen de markt en de woningeigenaren begint te draaien. Als het vliegwiel eenmaal draait, moeten vraag en aanbod elkaar in evenwicht houden en moet de gemeente een stap terug zetten. Zowel de bewoners (de vraag) als de lokale bouwkolom (de markt) zijn geactiveerd in de afgelopen jaren, o.a. door het MeerMetMinder programma. Na het activeren is de volgende fase aangebroken: de bewoners en de marktpartijen diensten en producten (laten) ontwikkelen die nodig zijn voor het duurzaam verbouwen van particuliere woningen. De gemeente is nu niet meer de aanjager maar is faciliterend en verbindend.

Vanuit de bouwkolom blijken de sterkste samenwerkingspartners de lokale kleine architectenbureaus en bouwkundige adviseurs te zijn. In 2013 hebben zij zich georganiseerd met behulp van het 'Opdrachtenfonds van de Provincie Noord-Holland' en hebben zij aannemers, installateurs en andere uitvoerders gekozen om mee samen te werken in de Haarlemse Huizenaanpak. In 2014 kunnen woningeigenaren hun woning via de Haarlemse Huizenaanpak energiezuinig laten verbouwen. Uitgangspunten zijn: een hoge kwaliteit en een lage prijs. De aanpak levert maatwerk en is vooral geschikt voor vooroorlogse woningen.

Hoge eisen worden er door de 'Energiepioniers' gesteld aan de uitvoerders in de bouwkolom. De Energiepioniers willen geen energierekening meer voor hun woning. Hiermee vragen zij de bouwkolom om te innoveren om dat voor hen mogelijk te maken. Ook deze uitvoerders kunnen in 2014 toetreden tot de Haarlemse Huizenaanpak.

Ad 3 Duurzame renovatieprojecten van de bestaande stad

Met duurzame renovatie is in Haarlem de grootste slag te behalen. Immers, 80% van de woningen en monumenten zijn van vóór 1970. Zij zijn vaak niet geïsoleerd. Uit de energiekaart Haarlem 2000 en de CO₂-monitor blijkt dat het gasgebruik in de meeste woningbouwcomplexen relatief hoog is.

Het verduurzamen van monumenten is maatwerk. Volgens Meer met Minder⁴ is met niet al te grote ingrepen (HR-ketel, gevelisolatie e.d.) een energiebesparing van 30% te behalen bij de slecht geïsoleerde woningen. Projecten zijn gericht op stimuleren van duurzame renovatie door particuliere woningeigenaren, door woningbouwcorporaties en door monumenteigenaren.

Het behalen van schaalvoordelen uit een blok voor blok aanpak (woningbouwcorporatie en particuliere eigenaren samen) is uitgangspunt. Deze grootschalige aanpak leent zich vooral voor de naoorlogse woningvoorraad zoals in Schalkwijk en in Haarlem Oost.

Blok voor Blok in Haarlem heet sinds 2013 Watt voor Watt. Watt voor Watt is onderdeel van de Groene mug en een gezamenlijk initiatief van de gemeente Haarlem, Liander, Woningcorporaties Ymere, Pré Wonen, Elan wonen, Altera Vastgoed en VvE Tuinwijk Noord.

Watt voor Watt ondersteunt op wijkniveau initiatieven waarbij op grote schaal woningen verbeterd worden. Daarnaast helpt het alle Haarlemmers met energiebesparing in huis.

Watt voor Watt laat zien hoe je op een leuke en simpele manier energie en geld bespaart. Met betrouwbare informatie, handige tips en passende ondersteuning.

Voor uitvoering van de werkzaamheden wordt zoveel mogelijk per wijk gezocht naar schaalvoordeel door gezamenlijk een opdracht te geven. Omdat in veel wijken blijkt dat behalve energie en duurzaamheid nog andere thema's belangrijk zijn, zo-

als groen en levensloopbestendigheid, kunnen een aantal wijken zich verenigen tot een of meerdere coöperaties om de belangen van de bewoners te behartigen. Op dit moment zijn de volgende wijken geactiveerd: Ramplaankwartier, Garenkokerskwartier, Leidsebuurt, Leidsevaartbuurt, Koninginnebuurt, het Centrum, het Rozenprieel, Slachthuisbuurt en de Amsterdamse buurt, Planetenwijk, Bomenbuurt en Dietsveld.

Ad 4 Voorbeeld projecten

Er zijn diverse voorbeeldprojecten in de plan- of uitvoeringsfase waarin ervaring wordt opgedaan. Een aantal voorbeelden van energiezuinige en duurzame renovatie door woningbouwcorporaties staan centraal in Tuinwijk, Hof van Egmond, Slachthuisbuurt Zuid en Amsterdamse Buurt. Voor de laatste twee gebieden is met behulp van SEV subsidie reeds een haalbaarheidsstudie verricht naar de mogelijkheden van extra energiebesparing.

In Slachthuisbuurt Zuid worden tweehonderd zeer energiezuinige nieuwe woningen gebouwd met een EPC gelijk of lager dan 0.4. In de Amsterdamse buurt worden ruim honderd woningen energiezuinig gerenoveerd, waarvan dertig met een energiebesparing van 60% en dertig met een energiebesparing van 80%. Met bovenstaande projecten wordt bijna 1 miljoen kg CO₂ bespaard. Een gemiddeld huishouden stoot ongeveer 9000 kg per jaar uit.

Aan het Hof van Egmond worden 158 sociale huurwoningen in 3 jaar gerenoveerd. Het doel is terugdringen van het energieverbruik met 60% tot 80%. De woningen gaan daardoor van een gemiddeld energielabel F naar een energielabel A of hoger.

Het inventariseren van resultaten gebeurt met de al onder thema 2 besproken CO₂-monitor.

De uitvoering van voorbeeldprojecten is sterk afhankelijk van marktomstandigheden en/of subsidies. Bekeken wordt of in de loop van het jaar nog andere voorbeeldprojecten gestart kunnen worden.

Met de voorbeeldprojecten doen we ervaring op die we ook elders kunnen benutten, zo mogelijk in de hele stad. Voor het vertalen van de ervaringen naar een breder toepasbare aanpak start in 2014 een nieuw voorbeeldproject in het gebied Haarlem Oost: het opstellen van een 'routekaart' naar energieneutraal Haarlem Oost. Ervaring opdoen met het uitwerken van HKN op gebiedsniveau past binnen de algemene ontwikkeling van de gemeente naar sterk gebiedsgericht werken.

⁴ Meer Met Minder is een gezamenlijk initiatief van de Rijksoverheid, bouw-, installatie- en energiebedrijven. Zie <http://www.meermetminder.nl>

In Haarlem Oost zijn de eerste stappen gezet naar een grote energiebesparing in de woningbouw.

Woningbouwcorporaties, Spaarnesant maar ook particulieren realiseren momenteel diverse projecten met een grote energiesprong. Voorbeelden hiervan zijn de klimaatneutrale DSK school en de projecten in de Slachthuisbuurt Zuid en Amsterdamse buurt. Elan Wonen en Pre Wonen zijn zeer actief met voorbeeldprojecten van zeer energiezuinige renovatie (60% en 80%) van woningen, zoals de Peperstraat en Hof van Egmond.

Daarnaast zijn in Watt voor Watt-verband woningbouwcorporaties actief om veel huurwoningen energetisch aan te pakken. Dat kan renovatie of na-isolatie zijn. Bovendien zijn particulieren samen actief bezig om hun woningen van zonnepanelen te voorzien. Sommige daarvan zijn energiepionier.

De opgave is nu om de praktijkkennis en ervaringen van deze projecten te bundelen. Hiermee wordt nagegaan in welke mate het gebied energieneutraal kan worden. Van belang is om te weten wat een haalbare energiesprong is voor de woningen. Daarnaast kunnen de mogelijkheden verkend worden voor energieopwekking. Te denken valt aan zonnepanelen, WKO, warmte uit asfalt enz.

Er is sinds kort een model QUESS beschikbaar. Hiermee kunnen alle individuele en collectieve energiebesparingsmogelijkheden verkend worden om tot een klimaat neutraal gebied te komen.

In 2014 wordt de nul-situatie verkend. Ook worden de kansen voor energiezuinige renovatie verder verkend op basis van de lopende pilots. Verder wordt aangegeven welke stappen gezet

kunnen worden richting energieneutraal en wat de positieve neveneffecten daarvan zijn in termen van werkgelegenheid, kostenbesparing etc.

2.5 Thema 5: Bedrijven en industrie

Energiecoach

De Energiecoach heeft in het afgelopen jaar aangetoond dat er binnen het Haarlemse bedrijfsleven veel belangstelling is voor energiebesparing en duurzame energieopwekking. In de afgelopen jaren zijn daarom specifieke sub projecten gestart gebaseerd op geluiden en verzoeken van bedrijven. Hierop wordt in 2014 voortgeborduurd, met de Energiecoach 2.0. Verschil is dat - omdat de klimaatsubsidies op zijn - de adviezen niet meer gratis worden aangeboden. Door het creëren van een revolverend fonds bij Stichting Parkmanagement kunnen ondernemers deze advieskosten achteraf in dit fonds voldoen. De gedachte hierbij is dat de kosten lager zijn dan de kostenbesparing van een jaar energie besparen. Door energiekosten terug te dringen worden de bedrijven meer concurrerend dan bedrijven elders en daardoor ook economisch gezonder en sterker. Bovendien is in het SER Energieakkoord afgesproken dat er gecontroleerd en gehandhaafd wordt op besparingen met een terugverdientijd van vijf jaar of minder, op basis van de Wet milieubeheer. Bedrijven die zelf het initiatief nemen om energiemaatregelen toe te passen kunnen dat in hun eigen tempo doen en worden niet geconfronteerd met dwangmaatregelen vanuit het bevoegde gezag. We willen ondernemers 'ontzorgen' en verbinden.

Convenant Binnenstad, onderdeel Duurzame Binnenstad

In 2014 wordt uitdrukkelijk aandacht besteed aan bedrijven in de binnenstad en in winkelcentra. Daarvoor wordt aangesloten bij een landelijk project gericht op MKB-bedrijven en bij het Convenant binnenstad Haarlem 2012 – 2017, 'de sterke binnenstad'. Ook daar is 'ontzorgen' en stimuleren de aanpak.

Ondernemers kunnen kiezen uit verschillende pakketten van maatregelen voor energiebesparing. Het is de bedoeling om de uitvoering van deze energiebesparende maatregelen zoveel mogelijk door Haarlemse ondernemers te laten verrichten. Het nieuwe Convenant binnenstad stimuleert ook op duurzaamheid, denk aan: slimme, energiezuinige winkeldeuren, etalageverlichting, terrasverwarming of aanlichting (floodlights) in de stad. Naar Amsterdams voorbeeld bekijken we of de Haarlemse cultuurpodia aan een lagere energierekening geholpen kunnen worden.

Watt voor Watt en bedrijven in Haarlem Oost

In 2014 wordt eerst gestart met een laagdrempelige methode in Haarlem Oost (in het gebied tussen de Amsterdamsevaart en de Schipholweg) om ondernemers op weg te helpen om te besparen op hun energiekosten. Hier zitten, in tegenstelling tot de Waarderpolder, veelal detailbedrijven die nog weinig duurzame adviezen en ondersteuning hebben gekregen en vaak hard worstelen om hiervan iets op te pakken. De ervaringen uit dit project worden eventueel benut voor een uitrol naar alle Haarlemse ondernemers.

Bedrijven in de Groene Gids

Communicatie met en naar bedrijven is onderdeel van de communicatie besproken onder thema 1, maar willen we ook onder dit thema industrie en bedrijven nog even onder de aandacht brengen.

Voor alle bovenstaande projecten geldt dat er nog nadrukkelijker gecommuniceerd wordt over de behaalde resultaten als stimulerende voorbeelden. Zowel grote als kleine resultaten worden in beeld gebracht om ondernemers aan te geven dat investeren in duurzaamheid en energiebesparing loont. De bedrijvenpagina op www.degroenemug.nl brengt deze resultaten in beeld. Bedrijven met duurzame diensten en/of producten staan vermeld in de Groene Gids op de website van de Groene Mug. Duurzame ondernemers die nog niet in de gids staan, worden actief benaderd voor vermelding om zo een nog groter aanbod te creëren. Ook schenken we meer aandacht aan de Groene gids door communicatie in de lokale en sociale media.

2.6 Thema 6: Groene economie

Duurzame uitgifte bedrijfskavels

Bij de uitgifte van bedrijfskavels gaat de gemeente in toeneemende mate eisen stellen aan duurzaamheid. Bedrijven willen zich ook meer en meer profileren als duurzaam. Daarom is beleid ontwikkeld over het duurzaam uitgeven van bedrijfskavels in de Waarderpolder. Hierin worden eisen gesteld over de duurzame ontwikkeling van een bedrijfskavel. Bedrijven zijn verplicht om een duurzaamheidsplan te laten doen voor hun toekomstige bedrijfspand. De scan is overigens gratis en geeft ondernemers inzicht in de mogelijkheden om hun bedrijf vanaf de tekentafel tot de realisering en het gebruik duurzaam te maken.

Grondbank Haarlem

Het hergebruik van overtollige partijen grond draagt bij aan een economisch en zo duurzaam mogelijk beheer van de Haarlemse bodem. Een goed hulpmiddel voor de Grondbank Haarlem is een tijdelijke opslagplaats (TOP). Hier wordt grond opgeslagen als buffer om vraag en aanbod van grond beter op elkaar af te stemmen. Daardoor is een doelmatig en laagdrempelig duurzaam grondverzet voor werken en bouw- en woonrijp maken van locaties mogelijk. Op 1 juli 2012 startte de tijdelijke gemeentelijke grondbank met tijdelijke opslagplaats (TOP) en met een evaluatie in 2014. Het is een pilot voor een definitieve, regionale grondbank.

Het ligt in de bedoeling om het beheer van grondstromen uit de regio van de desbetreffende gemeenten zelf ter hand te nemen om economisch en duurzaamheid van het regionale bodembeheer te bewerkstelligen.

2.7 Selectie van projecten

Criteria

Ook voor het Duurzaamheidsprogramma 2013 is een keuze gemaakt van de dit jaar uit te voeren projecten in het kader van Haarlem Klimaat Neutraal. Bij deze keuze zijn de volgende selectiecriteria gebruikt:

- A. Realiseerbaarheid (makkelijk, niet veel inspanning);
- B. CO₂-reductie;
- C. Kosten op levenscyclus realiserend en subsidiemogelijkheden;
- D. Marktconforme momenten;
- E. Effectiviteit (weinig inspanning veel resultaat, laag hangend fruit);
- F. Aansluiten moties van raad;
- G. Pilot (voorbeeld functie);
- H. Trias energetica (bijdrage aan de energietransitie: Stap 1: Beperk de energievraag, Stap 2: Gebruik duurzame energiebronnen, Stap 3: Gebruik eindige energiebronnen efficiënt);
- I. Behoud van koopkracht (beheersen van woonlasten en concurrentie positie).

Met de score op deze criteria is een keuze gemaakt binnen de diverse programmagroepen.

In de navolgende tabel 1 zijn voor alle projecten uit groep A de toepasselijke selectiecriteria weergegeven.

Stuurbaarheid

Projecten verlopen vaak in samenwerking met diverse partijen, met soms verschillende trekkers en realisatieverantwoordelijken. De mate waarin de gemeente de voortgang en het resultaat van de projecten kan bepalen is daarom niet voor alle projecten even groot (zie ook paragraaf 2.1).

Om hierin enig inzicht te geven, is in de selectietabel (tabel 1) ook een indicatie opgenomen van de mate van stuurbaarheid op inhoud en planning door de gemeente. De intensiteit van de indicator is als volgt ingedeeld:

: De gemeente heeft volledig zeggenschap over het project, dus maximale stuurbaarheid.

: De gemeente heeft een belangrijke rol als aanjager van een project, de voorbereiding ervan, eventueel het scheppen van randvoorwaarden en als monitor van de resultaten. Andere partijen moeten dit echter oppakken en de uiteindelijke realisatie van (bijvoorbeeld) energiewetgeving uitvoeren. De gemeente kan dit niet afdwingen. Ook gaat het om een situatie waarin de financiering van daadwerkelijke uitvoering afhankelijk

is van politieke besluitvorming (en/of) subsidies door andere overheden die nog onzeker is. De stuurbaarheid door de gemeente is beperkt.

: De uitvoering wordt (vrijwel) volledig bepaald door externe partijen, de gemeente kan daarop weinig invloed uitoefenen, hoogstens ondersteunen met coördinatie en voortgang en resultaten monitoren. De stuurbaarheid door de gemeente is minimaal.

Meerwaarde en Energieakkoord

In paragraaf 1.1 is een toelichting gegeven op de te onderscheiden typen meerwaarde van HKN-projecten, bovenop hun directe betekenis voor de klimaatdoelstellingen. De toepasselijke rubrieken zijn toegevoegd aan tabel 1. De afkortingen staan voor:

GW:	Groene werkgelegenheid
B:	Binnenklimaat
G:	Gezondheid
F:	Financieel
SC:	Sociale cohesie

In de laatste kolom van tabel 1 zijn die projecten aangekruist die van belang zijn voor het halen van de doelstellingen van het Energieakkoord.

Tabel 1: selectiecriteria projecten Haarlem duurzame klimaatneutrale vestigingsstad

Selectiecriteria Project	A	B	C	D	E	F	G	H	I	Stuurbaar- heid door gemeente	Meerwaarde	Onderwerp Energie- Akkoord
Eigen organisatie												
1.1 Duurzaam inkopen	x			x		x	x	x			GW en F	
1.2 Energiebeheer eigen organisatie	x	x				x	x	x			B,G	
1.3 Monitoring CO ₂ reductie eigen organisatie	x					x	x	x				
1.4 Duurzaam vastgoedbeheer	x					x		x			GW, F	
1.5 Duurzame mobiliteit eigen organisatie	x	x			x	x	x	x			G	
1.6 Duurzaamheid openbare ruimte	x	x		x		x	x	x			GW	
1.7 Faciliteren Stadslandbouw	x			x	x		x	x				
1.8 Platform Duurzaamheid (Netwerk G32, MRA)	x		X	x	x	x		x	x			
1.9 Communicatie HKN / Haarlem Duurzaam	x				x	x						
1.10 Educatie klimaat en duurzaamheid	x				x	x	x				G	
Vergroening van energie												
2.1 'Spaarne Energie': Samenwerking rond vergroening van energie	x	x	X	x		x		x	x			
2.2 De CO ₂ -monitor	x	x	X		x	x	x	x				
2.3 Invulling geven aan de nieuwe rol van de overheid: Haarlem Gidsstad		x		x				x	x			
Verkeer en vervoer												
3.1 Verbetering fietsinfrastructuur.	x	x	X	x	x	x	x		x		G	x
3.2 Ontwikkeling snelfietsroutes Haarlem-Amsterdam (Sloterdijk).		x	X				x				G	x
3.3 Efficiënt gebruik fietsparkeer-voorzieningen bij NS-stations	x	x	X	x	x	x	x		x		G	x
3.4 Verbetering comfort en snelheid OV	x	x	X	x	x	x	x		x		G	x
3.5 Rijden op schone brandstoffen (groen gas, elektriciteit)	x	x	X	x			x	x	x			x
3.6 Verbeteren verkeersveiligheid											G	
3.7 Parkeren/ autoluwe binnenstad		x						x			G	
3.8 Stimulering deelautogebruik		x		x	x			x	x			

Bebouwde Omgeving												
4.1 Ontwikkelingsstrategie Haarlem Oost												
4.2 Activeren duurzame bouweconomie	x		X	x	x		x	x	x		GW	
4.3 Stimuleren duurzame renovatie bij particulieren		x	X	x			x	x	x		B, G, F, GW	
4.4 Duurzame renovatie bezit woningbouw-corporaties	x	x		x	x	x		x	x		GW, F , SC, B,G	x
4.5 Duurzame monumenten	x	x	X	x			x	x	x		B, G, GW, F	x
4.6 Blok voor blok / Watt voor Watt aanpak	x	x	X	x	x	x	x	x	x		GW, F , SC, G, B	x
4.7 Voorbeeldprojecten energiezuinig en duurzaam bouwen en renoveren		x	X	x	x	x	x	x	?		GW, F , SC, G, B	x
4.8 Opstellen Routekaart Klimaatneutraal Haarlem Oost											GW, F , SC, G, B	x
Bedrijven en Industrie												
5.1 De Energiecoach voor bedrijven 2.0	x	x	x	x	x		x	x			GW, F, SC	
5.2 Convenant Binnenstad Haarlem, onderdeel duurzame binnenstad	x	x	x	x	x			x	x		GW, F, SC,	
5.3 Watt voor Watt bedrijven in Haarlem Oost											GW, F, SC	
Groene economie												
6.1 Duurzame uitgifte bedrijfskavels Waarderpolder	x	x	x	x	x		x	x	x		GW, F, SC	
6.2 Grondbank Haarlem											F	
6.4 Verduurzaming afvalbeheer en stadsreiniging											F	

3 Schematische projectbeschrijvingen

A. Haarlem: een duurzame, klimaatneutrale vestigingsstad

Thema 1: Eigen organisatie

[Voor een lijst met afkortingen zie bijlage 1]

Project 1.1: Duurzaam inkopen

Bestuurlijk opdrachtgever: CM

Trekker: MS / JZ; GOB

Betrokkenen: STZ//Mil

Doelstelling:

Borgen van de inkoop naar de doelstelling van 100% duurzaam in 2015 en het borgen hiervan in de organisatie.

Uitvoering 2014:

- Duurzaamheidstraining aan interne deskundigen voor verschillende product- en dienstgroepen
- Kennisnetwerk opbouwen, zodat projectleiders van inkoop- en aanbestedingstrajecten weten wie zij kunnen raadplegen om de duurzaamheidsaspecten te beoordelen
- Duurzaam inkopen 'nieuwe aanpak': Invulling geven aan Total Cost of Ownership, klimaatneutraliteit en innovatie van aanbestedingen
- Ook bij de aanbestedingen van werken in de openbare ruimte gebruikmaken van nieuwe instrumenten om duurzaam in te kopen
- Indien de landelijke monitoring weer plaatsvindt, actief deelnemen hieraan

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal.

Project 1.2: Energiebeheer eigen organisatie

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Mil

Betrokkenen: MS/FD; STZ/Vastgoed

Doelstelling:

Uitbouwen van een werkende structuur voor het energiebeheer van de eigen organisatie, waarin alle energieverbruikers in kaart zijn gebracht (gebouwen, openbare verlichting, verkeersinstallaties en gemalen), en het energieverbruik van de Raakspoort optimaliseren.

Uitvoering 2014:

- Interpreteren energieverbruiken van gebouwen en installaties waarvan al online een energieverbruik beschikbaar is en daaraan acties koppelen. Dit heeft relatie met het uitvoeren van het project duurzaam vastgoedbeheer
- Het verder uitbouwen van de bemetering en monitoring van het eigen energieverbruik
- Het zo optimaal mogelijk inregelen van de klimaatinstallatie Raakspoort → kinderziektes effectief aanpakken en vervolgens toetsen aan de verwachtingen

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1

Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal.

Project 1.3: Monitoring CO₂ reductie eigen organisatie

Bestuurlijk opdrachtgever: CM

Trekker: STZ/Mil

Betrokkenen:

Alle afdelingen waar projecten in het kader van CO₂ reductie worden uitgevoerd:

MS/FD, STZ/Vastgoed, HRM, Concerncontrol, GOB

Doelstelling:

- In kaart brengen van de behaalde CO₂- reductie
- Basis voor evaluatie en verbeteren van CO₂-reductie beleid (sturingsinformatie)

Uitvoering 2014:

- Afspraken maken met betrokken afdelingen over aanleveren gegevens
- Invoeren projectgegevens in monitoringmodel
- Interpretatie cijfers

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal.

Project 1.4: Duurzaam vastgoedbeheer

Bestuurlijk opdrachtgever: EC

Trekker: STZ/MIL

Betrokkenen: MS/FD, STZ/Vastgoed

Doelstelling:

Verduurzamen van de vastgoedportefeuille, zodat in 2015 sprake is van een klimaatneutraal vastgoedbestand.

Uitvoering 2014:

- Uitwerking financieringsconstructies verduurzaming op basis van gerealiseerde energiebesparingscan
- Energielabeling relevante gebouwen
- Duurzame maatregelen integreren in MeerJarenOnderhoudsplan (MJOP)
- Verduurzamen PvE vastgoed
- Duurzaam inkopen van vastgoed: bij koop of huur van locaties
- Maatwerk bij renovatie op natuurlijke momenten
- De sportaccommodaties zijn een aparte groep:
 - Inventarisatie energiebeheer
 - Verduurzamen MJOP
 - Kansen verkennen lokale duurzame energieopwekking
- Ook de basisscholen zijn een aparte groep:
 - Onderzoeken mogelijkheden verduurzamen Strategisch huisvestingplan onderwijs
 - Voorstel aanpassing strategisch huisvestingplan 2013
 - Relatie met duurzaam vastgoedbeheer beschrijven

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1

Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal.

Project 1.5: Duurzame mobiliteit eigen organisatie

Bestuurlijk opdrachtgever: CM

Trekker: M&S

Betrokkenen: HRM, MS / FD (FaZa);

Doelstelling:

Een zo groot mogelijke bijdrage leveren aan een klimaatneutrale bedrijfsvoering in 2015 door het reduceren van CO₂ emissies door gemeentelijke vervoersactiviteiten zoals woon-werkverkeer van werknemers, het zakelijk verkeer van werknemers en het bezoekers- en goederenverkeer

Uitvoering 2014:

- Bedrijfsvervoerplan opstellen
- Nadere uitwerking/implementatie besluit optimalisatie wagenparkbeheer, o.a. opstellen programma van eisen vervoermiddelen. Optimaal milieurendement (klimaatteffect, schonere uitstoot) daarin vertalen.

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1

Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal.

Project 1.6 Duurzaamheid openbare ruimte

Bestuurlijk opdrachtgever: EC, LM, tevens JN

Trekker: GOB, STZ/Mil

Betrokkenen: alle afdelingen die betrokken zijn bij initiatief, ontwerp, realisatie en beheer van de inrichting van de openbare ruimte, naast de trekkers ook afd. STZ/RB

Doelstelling:

Opstellen en implementeren van afwegingskader en instrumenten om CO₂ te besparen en duurzaamheid te vergroten bij ontwerp, inrichting en beheer van de openbare ruimte

Uitvoering 2014:

- Duurzaamheid als belangrijk uitgangspunt voor het aanbesteden van werk in de openbare ruimte onder regie vastleggen (Technisch PvE; evt. Handboek Inrichting openbare ruimte; plantoetsing)
- Opstellen werkprogramma Duurzaam ontwerpen, inrichten, aanbesteden en beheren Openbare Ruimte

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1

Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal; Visie & Strategie beheer en onderhoud Openbare Ruimte; Nota Ruimtelijke Kwaliteit en Structuurvisie Openbare Ruimte

Project 1.7: Faciliteren van stadslandbouw

Bestuurlijk opdrachtgever: LM, EC

Trekker: STZ/Mil

Betrokkenen: STZ/RB, STZ/EC, STZ/OGV, STZ/Vastgoed, GOB

Doelstelling: Bevorderen stadslandbouw

Uitvoering 2014:

- Het tijdelijk ter beschikking stellen van gemeentelijke braak liggende terreinen voor stadslandbouw
- Het gezamenlijk met Platform Haarlem Groener informeren van partners

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1

Project 1.8: Platform duurzaamheid (Netwerk G32, MRA)

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Beleidspool

Betrokkenen: Koplopers en volgers G32 op thema Duurzaamheid (pijlars Fysiek, Economie en Sociaal); idem voor MRA deelnemers; STZ/Mil

Doelstelling:

- Het in beeld brengen van concrete gezamenlijke kansen en belemmeringen voor de korte termijn, met het doel landelijk (en dus ook voor Haarlem) grote stappen te maken op duurzaamheid en klimaatbeleid
- Ontwikkeling van gezamenlijke strategie voor wat langere termijn
- Bestuurlijke agenda voor overleg met Rijk

Uitvoering 2014:

- Concrete bestuurlijke uitvoeringsagenda
- Invulling geven aan de doe-agenda door Community of Practice over het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad
- Haarlem is trekker van het onderwerp: verduurzamen bestaande (particuliere) woningvoorraad, Blok voor Blok
- Haarlem neemt als Gidsstad met een aantal koplopergemeentes deel aan de Leergroep Energieke samenleving van Platform 31 en AgentschapNL. Door deze Leergroep wordt inhoud gegeven aan de Community of Practice van het Platform Duurzaamheid.

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Project 1.9: Communicatie HKN / Haarlem Duurzaam

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: MS/COM

Doelstelling:

- Aan alle partijen en inwoners van de stad uitleggen wat de klimaatplannen zijn, waar we met z'n allen naar streven en welke projecten er op dit gebied worden uitgevoerd
- Enthousiasme teweegbrengen bij consumenten en producenten om mee te doen aan het halen van doelstelling
- Haarlemmers en partijen met elkaar verbinden en eigen initiatieven bevorderen. Kanalen en netwerken verbinden om onderwerpen bij een voldoende brede doelgroep te agenderen, verbindingen maken met de doelgroepen voor betrokkenheid en commitment rond het onderwerp
- Gedragsverandering m.b.t. energiebesparing en CO₂-reductie bevorderen en een duurzame levensstijl bevorderen
- Extra aandacht genereren voor communicatie over (ter bevordering van) Groene Economie en (duurzame) Ruimtelijke Kwaliteit
- Met de website www.degroenemug.nl moet een totaalbeeld ontstaan van alle activiteiten in de stad die duurzaamheid bevorderen en wie daarbij zijn betrokken als klimaatpartners. De website is het loket waar Haarlemmers en bedrijven terecht kunnen voor tips, hulp en links om energie te besparen
- Duurzame Haarlemse ondernemers krijgen een podium en extra aandacht

Uitvoering 2014:

- Ondersteunen bestaande sociale netwerken en met eigen sociale netwerken (Facebook/ Twitter) Haarlemmers informeren en verbinden. Een mix van online en offline middelen inzetten
- Richten op doelgroepen die al bereid zijn/werken aan duurzaamheidsinitiatieven. Betrekken van de juiste doelgroepen op online platforms
- Aansluiten op initiatieven die er al zijn op het gebied van duurzaamheid
- De klimaatwebsite www.degroenemug.nl inrichten als platform en relevante partijen daaraan verbinden
- Bijhouden van klimaatactiviteiten en evenementen in de stad en op basis daarvan een klimaatkalender maken, te vinden op www.degroenemug.nl

- Bijhouden van lokale, regionale en landelijke klimaatcampagnes en activiteiten en inventariseren waarop kan worden aangesloten met de eigen campagne HKN (bijvoorbeeld Dag van de Duurzaamheid, Earth Hour). Aanhaken bij provinciale acties m.b.t. zonnepanelen, energie-inkoop
- Regelmatig publiceren van artikelen en persberichten met betrekking tot dit onderwerp
- Intern communiceren voor alle medewerkers van de gemeente over duurzame initiatieven
- Verder ontwikkelen van promotiemateriaal
- Organiseren van evenement/netwerkbijeenkomsten
- Het stimuleren van gezamenlijke communicatie met alle betrokken klimaatpartners
- Gerichte informatie verspreiden naar specifieke doelgroepen op basis van de uit te voeren projecten.
- Meer aandacht voor wijken door aanhaken aan Blok voor Blok
- Het loket van de duurzame ondernemers in de stad, de Groene Gids, verder uitbreiden en actief onder de aandacht brengen bij de Haarlemmers (via social media) en ondernemers en burgers in de regiogemeenten.

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Project 1.10: Educatie klimaat en duurzaamheid

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: GOB/NME

Doelstelling:

- Leerlingen van basis- en voortgezet onderwijs via lessen en projecten bewust maken van de klimaat- en duurzaamheidsproblematiek. Ook concrete handelingsperspectieven bieden voor gedragsverandering. Indirect worden, via deze doelgroep, ook ouders en leerkrachten betrokken bij het thema klimaat en duurzaamheid.
- Via publiciteit in kranten, nieuwsbrieven, op websites en bij evenementen ook de overige Haarlemmers over de duurzaamheidsactiviteiten informeren.

Uitvoering 2014:

- Verzorgen van basiseducatie, waarbij de relaties tussen mens, plant en dier aan bod komen. Met lessen op schooltuinen en kinderboerderijen wordt de eerste kennis en interesse bijgebracht over natuur en milieu, met als doel om uiteindelijk tot duurzaam handelende burgers te komen
- Aanbieden van diverse lesmaterialen, zoals leskisten, lespakketten, boeken en films over energiebesparing, klimaatverandering en duurzaamheid aan de scholen
- Voortzetten van de lessen en projecten over energiebesparing, duurzame energie en duurzaamheid op de basisscholen en middelbare scholen
- Voortzetten van het klimaatlesproject 'Planet Me', in samenwerking met Stichting Kids Moving the World
- Voortzetten van het WakaWaka-scholenproject: een uitwisselingsproject voor scholen in Haarlem en Mutare rond o.a. het thema duurzaamheid, in samenwerking met de Stedenband Haarlem-Mutare en de WakaWaka-stichting
- Scholen verder betrekken bij het Watt voor Watt project, o.a. met het project Scholen voor Duurzaamheid
- Uitvoeren van activiteiten rond zwerfafval en gescheiden inzameling van afval, in samenwerking met Spaarnelanden nv.
- Deelnemen aan landelijke evenementen rond het thema energiebesparing, klimaat en duurzaamheid, zoals de Warme Truiendag, de Nacht van de Nacht en de Dag van de Duurzaamheid (voorleesactie scholen)

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal

Thema 2: Vergroening van energie

Project 2.1: 'Spaarne Energie': Samenwerking rond vergroening van energie

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Mil

Betrokkenen: GOB

Doelstelling:

Behalen van significante CO₂-reductie door winning en uitwisseling van groene energie van Haarlemse bodem te laten coördineren en 'trekken' vanuit een samenwerking van de belanghebbenden onder de vlag 'Spaarne Energie'.

Uitvoering 2014:

Stap 1: Vorming van samenwerking:

- Op basis van het haalbaarheidsonderzoek door Ecofys, samenwerking onder de noemer 'Spaarne Energie' met belangrijkste partners aangaan via een overeenkomst

Stap 2: Verkennen van mogelijkheden voor groene energie:

- '1000 bloemen bloeien': tot stand brengen van voorbeeld projecten die makkelijk kunnen worden gerealiseerd;
- Gebiedsaanpak Schalkwijk en Waarderpolder (apart) verder verkennen, omdat gebleken is dat er zich goede kansen voor bredere samenwerking in beide gebieden voordoen
- Indien door partijen zinvol wordt geacht door ontwikkelen van het sturingsvraagstuk
- EU subsidies t.b.v. pilots groene energie binnen Haarlem verkennen en voorstellen indienen

De mogelijkheden van WKO, geothermie en asfaltcollector en toepassing van zonnepanelen, windenergie en biomassavergisting onderzoeken:

In de Waarderpolder:

- Het Masterplan Bodemenergie Waarderpolder vaststellen en benutten om de realisatie van warmte- en koude bronnen in goede banen te leiden.
- Onderzoek naar mogelijkheden inzet hernieuwbare bronnen en onbalans opheffen
- Onderzoek naar nut en noodzaak van het verankeren van het masterplan Bodemenergie in een ondergronds bestemmingsplan. Een ondergrondse bestemming is landelijk de enige juridische grondslag om een optimale invulling te geven aan het toepassen van grootschalige bodemenergiesystemen.
In een pilot is een facet ondergronds bestemmingsplan voor het bedrijventerrein Waarderpolder opgesteld. Samen met Ruimtelijk beleid wordt bekeken of het facet-bestemmingsplan in 2014 wordt vastgesteld
- Onderzoeken mogelijkheden energieopwekking daken in de Waarderpolder met de Zonatlas
- Onderzoeken of het mogelijk is om een Visie Ondergrondse Ruimte te maken voor de hele stad, met daarin een masterplan bodemenergie
- Samen met de exploitant bekijken wat er mogelijk is om de huidige windmolens in de Waarderpolder meer vermogen te geven.

In Schalkwijk:

- Onderzoek naar kosteneffectieve mogelijkheden van energietransitie door WKO, asfaltcollector, geothermie en zonnepanelen

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal; Startnotitie 'Groene energie in Haarlem'.

Project 2.2: De CO₂-monitor

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Mil

Betrokkenen: MS/Onderzoek en Statistiek, Netbeheerder Liander

Doelstelling:

- Het jaarlijks in beeld brengen van de CO₂-uitstoot van Haarlem en daarbij in kaart brengen wat de uitstoot is van diverse groepen. Met de monitor bepalen waar de grootste CO₂-winst valt te behalen en doelen stellen voor de komende jaren
- Gekozen projecten beoordelen op hun CO₂-reductie
- Door de monitor wordt voor alle partijen duidelijk waar we staan in ons klimaatstreven. De CO₂-monitor wordt daarmee een belangrijk communicatiemiddel.
- Het vaststellen van trends in de energie- en CO₂-data

Uitvoering 2014:

- Opzetten en vullen van de monitor met gas- en elektragegevens van de netbeheerder
- Bekijken of de CO₂-monitor per stadsdeel gedifferentieerd kan worden
- Doorrekenen van de gekozen projecten voor 2013 en 2014
- Projecten worden geregistreerd in de CO₂-monitor van de provincie Noord-Holland. Deze monitor telt de CO₂-winst op van alle klimaatprojecten in de provincie
- Maken, actualiseren en digitaliseren van energiekaarten van Haarlem (Energie in Beeld) gebaseerd op de energiegegevens van de netbeheerder
- Met demografische gegevens wordt de correlatie weergegeven tussen het energieverbruik en bijvoorbeeld het inkomen, het aantal personen per huishouden of de leeftijd van de bewoners.
- Energiekaarten en CO₂-monitor gebruiken voor de aanpak in duurzame renovatieprojecten (Blok voor Blok)
- Inventarisatie van energielabelgegevens van woningbouwcorporaties
- Inventariseren plannen woningvoorraadbeheer en deze koppelen aan de gegevens uit de energiekaart/CO₂-monitor

Dekking en relatie met de begroting: Programma 9.1

Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal

Project 2.3: Invulling geven aan de nieuwe rol van de overheid: Haarlem Gidsstad

Bestuurlijk opdrachtgever: JN

Trekker: STZ/Mil

Betrokkenen:

Stadszaken management, Haarlemse school, Synergos Communicatie, diverse collega's bij andere afdelingen

Doelstelling:

- Verkennen van de nieuwe rol van de overheid
- Kansen ontdekken voor taken die op de gemeente afkomen, bijvoorbeeld door het verbinden van verschillende domeinen als mogelijke invulling voor de decentralisatie van de zorg

Uitvoering 2014:

- Netwerk opbouwen met collega's die mede vorm en inhoud kunnen geven aan de nieuwe rol van de overheid
- Training of cursus verzorgen via de Haarlemse school over deze werkwijze
- Intensiveren van de samenwerking van het klimaatbureau met WWGZ. De wijkinitiatieven waar het klimaatbureau mee samenwerkt, willen ook graag aan de slag met het thema zorg. Zij zien de decentralisatie als een kans en willen businesscases uitwerken om buurtgericht en kleinschalig zorg aan te bieden
- Het ministerie van BZK wil graag met de gemeente Haarlem samenwerken omdat zij van mening is dat zowel de manier waarop het klimaatbureau samenwerkt met partners in de stad als de samenwerking tussen Milieu en WWGZ waarbij verschillende domeinen worden verbonden de status 'experiment' verdient. Met dit experiment kan ook inhoud worden gegeven aan het onderwerp 'Energieke samenleving' van het bestuurlijk platform Duurzaamheid.

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Thema 3: Verkeer en Vervoer

Project 3.1 Verbetering fietsinfrastructuur

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/OGV; GOB

Betrokkenen: SP, STZ/Mil, GOB

Doelstelling: Verbetering fietsinfrastructuur en daardoor stimuleren van gebruik fiets in plaats van auto

Uitvoering 2014:

- Beperken wachttijden bij verkeerslichten
- Evaluatie pontje Belgiëlaan
- Opstellen Fietsparkeernota
- Albert Schweitzerlaan: oostelijk deel wordt fietsstraat
- Realisatie fietsverbinding over Houtvaart langs Westelijke Randweg

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 8.2, uitvoering per deelproject afhankelijk van subsidieaanvragen; progr. nr 9.1 1 Sinds 2013 is wel een sterke afname van het investeringsvolume gaande (2013: -34%; 2014/15: -77%; 2016: -84%).

Zie ook: Uitvoeringsprogramma fietsinfrastructuur; Voortgangsrapportage uitbreiding fietsinfrastructuur; Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit; Actieplan Omgevingslawaaï Haarlem; Programma Onderhoud Werken

Project 3.2: Ontwikkeling snelfietsroute Haarlem- Amsterdam (Sloterdijk)

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/OGV

Betrokkenen: Fietsersbond, Provincie Noord-Holland, omliggende gemeenten, bedrijven en instellingen

Doelstelling:

Stimuleren en faciliteren van woon/werkverkeer met fiets en/of trap ondersteunende voertuigen op de middellange afstand (7,5-25 kilometer).

Uitvoering 2014:

- Inrichting (delen van) de route Haarlem – Amsterdam West als snelfietsroute. Aandeel 2014 is op dit moment onzeker door bezuinigingen.

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 8.2 en 9.1

Zie ook: Plan van Aanpak Haarlem Klimaat Neutraal; Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit, Actieplan Omgevingslawaaï Haarlem

Project 3.3: Efficiënt gebruik fietsparkeervoorzieningen bij NS-stations

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: GOB

Betrokkenen: Afd.STZ/Milieu en STZ/OGV, gemeente Haarlem, NS-fiets, ProRail; VVH

Doelstelling:

Een zo efficiënt mogelijk gebruik van de fietsparkeervoorzieningen bij de NS-stations ter stimulering fietsgebruik als voor- en natransport bij het openbaar vervoer (trein).

Uitvoering 2014:

- Fietsparkeernota als uitwerking Parkeervisie, met daarin diverse maatregelen ter verbetering van de fietsparkeersituatie bij de NS-stations

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 8.2 en 9.1

Zie ook: Plan van Aanpak Haarlem Klimaat Neutraal; Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit, Actieplan Omgevingslawaaï Haarlem

Project 3.4: Verbetering comfort en snelheid OV

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/OGV

Betrokkenen: Provincie NH; SP, STZ/Mil; GOB

Doelstelling: Verbetering aantrekkelijkheid OV en daardoor minder (groei) autogebruik

Uitvoering 2014:

- Voortzetting bushaltes op instaphoogte van 18 cm brengen
- Verdere uitrol in 2014 van Dynamisch Reis Informatiesysteem (DRIS) met elektronische informatieborden bij haltes
- Verder uitwerken regionale samenwerking OV in kader van Regionale Bereikbaarheidsvisie en R-net: hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) formule die de komende jaren door de hele Randstad wordt uitgerold
- Plan uitwerken Ontwerpfase HOV Tracé Rijksstraatweg
- Abri's plaatsen bij haltes waar deze nog ontbreken
- Verbeteren VRI regelingen t.b.v. OV-doorstroming
- Uitvoering infrastructurele maatregelen in kader van quick-win doorstromingsmaatregelen van de provincie

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 8.2

Zie ook: Plan van Aanpak Haarlem Klimaatneutraal; Haarlems Verkeer en Vervoer Plan HVVP; NSL, Actieplan Omgevingslawaaï; Bereikbaarheidsvisie 'Zuid-Kennemerland bereikbaar door samenwerking'.

Project 3.5: Rijden op schone brandstoffen (groen gas en elektriciteit)

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Mil, STZ/OGV en VVH/HHO

Betrokkenen:

Essent, Gastreatment Services, Orange Gas, autodealers, Connexxion, provincie Noord-Holland, Bios-groep Vervoerders, particulieren, e-laad, Metropoolregio Amsterdam, Centrummanagement Groep Haarlem, Industrie Kring Haarlem

Doelstelling:

Grootschalige introductie van stortgas en biogas ('groen gas') in gemeentelijk wagenpark, openbaar vervoer, wagenparken bedrijven, particulieren.

Het aandeel schonere, CO₂-arme voertuigen in de stad vergroten.

Uitvoering 2014:

Groen gas:

De productie van Groen Gas uit Schoteroog –sinds 1 november 2012- zal de basis vormen voor een promotiecampagne van het gebruik hiervan als voertuigbrandstof, waarvan deel uitmaakt:

- Informatieoverdracht aan autodealers, bedrijven en particulieren over voordelen groen gas als voertuigbrandstof, ondersteuning onder meer via bemiddeling en kennisoverdracht

Elektriciteit:

- Aansluiten bij activiteiten Metropoolregio Amsterdam op het gebied van elektrisch vervoer
- Realisatie van 24 extra openbare laadpalen, met elk twee laadpunten
- Bevorderen gebruik elektrische scooters in plaats vervuilende benzinescooters

Groene concessie OV:

- Informatieoverdracht aan de provincie Noord-Holland over de mogelijkheid om de nieuwe OV-concessie Haarlem-IJmond klimaatneutraal uit te voeren door de inzet van aardgasbussen met groen gas
- Ook de mogelijkheid onderzoeken om daarbij een beperkt aantal elektrische bussen in te zetten

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1

Zie ook: Plan van Aanpak Haarlem Klimaat Neutraal; Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit

Project 3.6: Verbeteren verkeersveiligheid

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/OGV

Betrokkenen: GOB

Doelstelling:

- Verdere vermindering aantal verkeersdoden en -gewonden (ten opzichte van 3 doden en 55 gewonden in 2009)
- Uiteindelijk streven is 0 dodelijke slachtoffers en 0 gewonden die in het ziekenhuis moeten worden opgenomen
- tevens verbetering rapportcijfers veiligheidsbeleving

Uitvoering 2014

- fysieke maatregelen en/of voorlichting /educatie ter verbetering veiligheid rondom scholen
- uitvoeren educatiecampagne 'Streetwise'
- continueren inrichting van 30 km-gebieden
- Analyseren van één black-spot en nemen van maatregelen ter verbetering van de verkeersveiligheid
- Aanleg van voldoende brede, obstakelvrije voetgangersruimte bij iedere reconstructie
- Uitbreiden geleidelijnen voor visueel gehandicapten bij zebrapaden
- Uitbreiden rateltikkers bij verkeerslichten. Ook bij reguliere vervanging verkeerslichten

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 8.1

Zie ook: Aanpassingen nota uitwerking verkeersveiligheid (2006/245416)

Project 3.7: Parkeren / autoluwe binnenstad

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/OGV

Betrokkenen: GOB

Doelstelling:

Met het vaststellen van de Parkeervisie zijn er nieuwe doelen:

- Betere leefbaarheid en kwaliteit openbare ruimte, een duurzame, klimaatneutrale stad
- Een vitale, aantrekkelijke en bereikbare binnenstad
- Parkeervoorzieningen klantvriendelijk en kosteneffectief aanbieden

Uitvoering 2014Nu

1. Een betere leefbaarheid en kwaliteit van de openbare ruimte en op termijn een duurzame, klimaatneutrale stad.
 - a. De gemeente rondt de Verkenning modernisering straatparkeren af. Daaruit blijkt onder andere of er meer digitale technieken ingevoerd kunnen worden voor de verlening van parkeerrechten, handhaving en sancties.
 - b. De gemeente stemt het parkeerbeleid ten opzichte van bouwplannen af op nieuwe landelijke regelgeving, zoals de Wro en de WABO. Beleidskeuzes uit de Parkeervisie worden verankerd in de lokale regelgeving.
 - c. De gemeente stelt de Fietsparkeernota op. In die nota worden maatregelen voor het parkeren van fietsen bij de woning, in de buurt en in de binnenstad afgewogen.
 - d. De gemeente voert maatregelen in voor een betere exploitatie en bezetting van de Cronjégarage, zoals de eerste twee uur gratis parkeren.
2. Een parkeerbeleid voeren dat bijdraagt aan een vitale, aantrekkelijke en bereikbare binnenstad.
 - a. De gemeente opent de parkeergarage Centrum-Zuid, onder het Provinciehuis.
 - b. De gemeente voert 'superparkeerplaatsen' in op de Gedempte Oude Gracht. Dit zijn parkeerplaatsen voor zeer kort parkeren, wat wordt gestimuleerd door hogere tarieven dan gebruikelijk te heffen.
 - c. De gemeente doet een onderzoek naar de haalbaarheid en betaalbaarheid van een parkeervoorziening in het oostelijk deel van de binnenstad.
 - d. De gemeente doet een haalbaarheidsstudie naar de mogelijkheid een deel van de autogarage Stationsplein in te richten als fietsenstalling.
3. Parkeervoorzieningen overzichtelijk, klantvriendelijk en kosteneffectief aanbieden. Een financieel gezonde exploitatie van parkeervoorzieningen.
 - a. De gemeente verbetert de bereikbaarheid en vindbaarheid van de garages door betere verkeerscirculatie en routinformatie;
 - b. De gemeente voert het per minuut in plaats van per uur betalen in de garages in.
 - c. De gemeente neemt maatregelen voor een sluitende parkeerbegroting.

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 8.3

Project 3.8: Stimulering deelautogebruik

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/OGV

Betrokkenen: GOB

Doelstelling: Groei aantal deelautoplekken in Haarlem in overleg met de betreffende bedrijven

Uitvoering 2014

- Faciliteren deelautobedrijven bij realisatie nieuwe locaties
- Vergroten bekendheid deelauto onder bevolking

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 8.3 en 9.1

Thema 4: Bebouwde Omgeving

Project 4.1: Ontwikkelstrategie Haarlem Oost

Bestuurlijk opdrachtgever: EC

Trekker: STZ/RB en GOB

Betrokkenen:

Intern: Stadszaken, afd. Ruimtelijk Beleid, afd. WWGZ, afd. MIL; GOB

Extern: Woningbouwcorporaties (Elan Wonen, Pre Wonen, Ymere)

Doelstelling:

Op gang brengen uitvoering van plannen en ambities voor Haarlem Oost en een vliegwieleffect creëren voor fysiek ruimtelijke initiatieven en verbetering Leefomgeving Haarlem Oost.

Uitvoering 2014:

De ontwikkelstrategie Haarlem Oost opstellen en vaststellen:

- (Voltooien van) een **inventarisatie** van vastgestelde en in ontwikkeling zijnde visies, beleid, projecten, initiatieven, kosten-vragen en subsidiemogelijkheden om uitgestelde keuzes te identificeren.
- **Keuzes maken en strategie bepalen** (zo nodig voorleggen aan college/Raad)
- **Maximaliseren bereik:** ontwikkelingsstrategie moet flexibel instrumentarium bieden voor inspelen op initiatieven markt en samenleving, moet partners verleiden tot samenwerking en ontwikkeling, met overheid meer in regierol. Daartoe ook kosten en (maatschappelijke) baten van de ingrepen/uitvoering bepalen, met name met betrekking tot mobiliteitssysteem in Haarlem
- **Besluitvorming gemeente en stakeholders:** maximaal draagvlak bij zowel college/Raad als stakeholders door vaststelling/vastlegging

Dekking en relatie met de begroting: programma nummer 9.1

Zie ook: Project opdracht Ontwikkelstrategie Haarlem Oost (momenteel concept)

Project 4.2: Activeren duurzame bouwconomie

Bestuurlijk opdrachtgever: JN

Trekker: STZ/Mil

Betrokkenen:

Intern: Stadszaken afd. Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg, en afd. Economie en Cultuur; afd. Communicatie; GOB;

Extern: de Provincie Noord-Holland, het Duurzaam Bouwloket, het CO₂ servicepunt, lokaal communicatiebureau, lokale bouwkundige adviseurs, lokale kleine architectenbureaus, installatie adviseurs en bouwbedrijven

Doelstelling

- Ontwikkelen van een netwerk van duurzame bedrijven in de bouwkolom
- Ontwikkelen van de Haarlemse Huizenaanpak met een revolverend businessmodel
- Kwaliteitsafspraken maken voor energiezuinig verbouwen
- Uitvoeren van energiezuinige verbouwingen op basis van het Haarlemse maatwerkadvies
- Ontwikkelen van nieuwe initiatieven om bewoners te verleiden

Uitvoering 2014:

- Kwaliteitsafspraken maken met adviseurs om tot een hoogwaardig maatwerkadvies energiebesparing te komen, volgens een Haarlems format. Naast het gewone maatwerkadvies komt er ook een maatwerkadvies voor monumenten en een energieneutraal maatwerkadvies
- Lokale bouwprofessionals zijn samen de Haarlemse Huizenaanpak. Per wijk vormen zij een 'treintje'. De trein bestaat uit een maatwerkadviseur, twee aannemers en een installateur. De trein wordt getraind volgens de principes van lean bouwen en ketenintegratie. Zo kunnen de bouwprofessionals een hoge kwaliteit en een lage prijs garanderen voor de woningeigenaar
- De Haarlemse Huizenaanpak heeft € 80.000 als startkapitaal gekregen van de Provincie Noord-Holland. Dit startkapitaal wordt beheerd door het Opdrachtenfonds. De bouwprofessionals van de Haarlemse Huizenaanpak kunnen investeringsplannen indienen als zij een nieuw initiatief willen starten. Het investeringsplan dient revolverend te zijn: er moet een redelijke kans zijn dat het initiatief kansrijk is en er geld terug kan worden gestort aan het Opdrachtenfonds. De criteria worden door de Haarlemse Huizenaanpak bepaald. Het Opdrachtenfonds bewaakt de criteria.

Dekking en relatie met begroting:

Begroting programmanummer 9.1. Voor het opzetten van het netwerk en het uitwerken van het Haarlemse maatwerkadvies: budget uit ISV3.

Opdrachtenfonds van de Provincie Noord Holland: subsidie van € 80.000 van de Provincie Noord-Holland

Zie ook: Het Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal

Project 4.3: Stimuleren duurzame renovatie bij particulieren**Bestuurlijk opdrachtgever: JN**

Trekker: STZ/WWGZ en STZ/Mil

Betrokkenen:

Intern: Dienstverlening: afd. PBO (frontoffice); Middelen en Services: afd. Communicatie; Stadszaken: afd. Bedrijfsbureau en Subsidies, afd. WWGZ; GOB

Extern: bewonersinitiatieven, lokale bouwkundige adviesbureaus, kleine architectenbureaus, een communicatiebureau en een bedrijf dat zich op VvE's richt.

Doelstelling:

Zoveel mogelijk duurzame woningverbetering bij particuliere woningen door de eigenaars.

Uitvoering 2014:

- *Programma Duurzame Particuliere Woningverbetering*
Sinds 2011 heeft zich een groep van tien initiatiefnemers gemeld. Dit zijn: bewonersinitiatieven, architectenbureaus, communicatiebureaus en een consortium dat zich op VvE's richt. Deze groep heeft de ambitie om circa 750 woningen in 3 jaar twee labelsprongen te laten maken. Met deze doelstelling maken ze onderdeel uit van het Blok voor Blok programma. Deze groep heeft in 2012 groen licht gekregen met de goedkeuring van het budget voor het programma Duurzame Particuliere Woningverbetering uit ISV3 middelen. Vanaf oktober 2012 zijn zij op basis van contracten aan de slag gegaan. Er is ook een communicatieopdracht voor dit programma gegeven. De gemeente onderhoudt het netwerk van deze initiatiefnemers met maandelijks powermeetings en per kwartaal een masterclass
- *Begeleiden en faciliteren Energiepioniers*
In 2012 hebben zo'n 15 mensen zich gemeld om energiepionier te worden. Deze mensen willen hun woning verbouwen tot energieneutraal. Dit is een zeer hoge energie-ambitie. Het zijn vaak enthousiaste ambassadeurs en zij geven ons de mogelijkheid om de techniek te verkennen die nodig is als iedere Haarlemmer in 2030 energieneutraal zal wonen
- *Wijkpresentaties*
In de winter van 2013/2014 worden in drie wijken in Haarlem Noord wijkpresentaties gehouden. Tijdens deze wijkpresentaties krijgen woningeigenaren informatie over:
 - Het tot stand komen van een bewonerscoöperatie, zoals in Garenkokerskwartier
 - Aanbod om de woning te verbeteren via de Haarlemse Huizenaanpak
 - Pv actie van de gemeente Haarlem
 - Groen(te) in de wijk via de Nieuwe Akker
 - Energieneutraal verbouwen met de Energiepioniers
 - Samen pv panelen aanleggen op een ander dak via Powered by the people
 - Zorg voor elkaar- uitnodiging om hier over mee te denken
- *Verstrekken Duurzaamheidslening*
De duurzaamheidslening van de gemeente Haarlem wordt in 2014 ingezet bij bovenstaande plannen voor het duurzaam verbouwen van de particuliere woningen.
- *Praktische onderdelen:*
Het ontwikkelen van een folder voor voorlichtingsbalie PBO

Dekking en relatie met begroting: ISV3

Zie ook: Het Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal

Project 4.4: Duurzame renovatie bezit woningbouwcorporaties

Bestuurlijk opdrachtgever: JN

Trekker: Woningbouwcorporaties en STZ/WWGZ

Betrokkenen:

Intern: Stadszaken, afd. Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg, (convenant woningbouwcorporaties); GOB (programmamanagers, projectmanagers)

Extern: Woningbouwcorporaties (Elan Wonen, Pre Wonen, Ymere en Tuinwijk noord)

Doelstelling:

Alle renovaties en groot onderhoud projecten worden zo uitgevoerd dat er 30% energiebesparing wordt bereikt (2 labelsprongen of label B).

Ook wordt bij deze projecten duurzaamheidsmaatregelen toegepast op het gebied van water, milieu, gezondheid, gebruikskwaliteit en toekomstwaarde.

Uitvoering 2014:

Aanpak van renovatieprojecten volgens de in het Lokaal Akkoord met de corporaties vastgelegde afspraken, namelijk:

- Geen vaste GPR ambitie voor de bestaande bouw
- De GPR als methode en instrument wordt wel vooraf gebruikt om maatregelen en investeringen voor een project te wegen
- Op basis daarvan wordt een plan gemaakt waarbij gestuurd wordt op afspraken over labelstappen en alle niet-energie gerelateerde thema's uit de GPR op andere wijze toch gerealiseerd worden
- Iedere corporatie rekent jaarlijks samen met de gemeente één project door op GPR-waarde

Dekking en relatie met de begroting: programma nummer 9.1

Project 4.5: Duurzame monumenten

Bestuurlijk opdrachtgever: JN

Trekker: STZ/ EC en STZ/Mil

Betrokkenen:

Intern: STZ afd. Economie en Cultuur (Monumentenzorg) ; afd WWGZ en afd. Milieu; VVH afd. Omgevingsvergunning.

Extern: Maatwerkadviesbureau, particuliere woningeigenaren, Nyenrode Business Universiteit.

Doelstelling: Zoveel mogelijk verduurzaming monumenten door de particuliere eigenaren

Uitvoering 2014

- 'Ontzorgen' door ontsluiten informatie in de 'Toolkit voor Monumenten' en in de 'Richtlijn Monumenten' en verstrekken van informatie over bouwkundige en financiële (subsidie)mogelijkheden, en het laten opstellen van commerciële arrangementen
- Voor het historische centrum is in het kader van het Programma Duurzame Particuliere Woningverbetering een opdracht gegeven voor een haalbaarheidsonderzoek. Dit onderzoek richt zich op:
 - maatregelen die op wijk of buurt niveau genomen kunnen worden
 - het opzetten van een verduurzamingscampagne en identificeren van de ambassadeurs, voorbeeldprojecten en bestaande initiatieven
 - en een webpagina met voorbeelden
- De revolverende lening voor Monumenteneigenaren wordt naast de duurzaamheidslening aangeboden via de reguliere kanalen (www.degroeneMug.nl, balie PBO en de folder van de Energiecoach voor bewoners).

Dekking en relatie met de begroting: Programmanummer 9.1 Uit middelen ISV 3

Zie ook: Het Ideeënboek Haarlem Klimaatneutraal

Project 4.6: Blok voor blok /Watt voor Watt aanpak

Bestuurlijk opdrachtgever: JN

Trekker: Watt voor Watt (Consortium)

Betrokkenen:

Intern: Stadszaken, afd. Milieu en afd. Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg, GOB

Extern: Woningbouwcorporaties, banken, particuliere eigenaren, diverse adviseurs en architecten

Doelstelling:

Blok voor Blok Haarlem richt zich op 30% energiebesparing van minimaal 1.500 tot mogelijk 3.500 woningen in 2012 tot 2015. Het gaat om woningen van woningbouwcorporaties, VvE en particuliere eigenaren. Blok voor blok kent 3 strategieën:

1. Commerciële aanpak: architectenbureaus hebben 10 projecten duurzame renovatie van woningen van particuliere eigenaren benoemd. Hiervoor zijn haalbaarheidsstudies in de maak. De aanpak is vraaggericht. De gemeente heeft hier een begeleidende rol.
2. Corporatie aanpak: de woningbouwcorporaties hebben plannen ingediend voor 1.500 woningen energieuinig (minimaal 2 label stappen) op te knappen. Dat kan zijn renovatie, groot onderhoud of na- isolatie. De gemeente heeft hier een begeleidende maar ook controlerende rol.
3. Wijkgerichte Combinatie aanpak: het gaat hierbij om samenwerking tussen woningbouwcorporaties met VvE's en individuele eigenaren. Er is sprake van een aanbodgerichte aanpak. Er wordt een financieel aantrekkelijk aanbod gemaakt voor de particuliere eigenaren. Afstemming wordt gezocht met onderhoudsprogramma's openbare ruimte. De gemeente heeft hierin een initiërende rol.

Uitvoering 2014:

- Uitvoer van het projectplan. Extra aandacht is nodig voor de wijkgerichte combinatieprojecten en het ontwikkelen van een aantrekkelijk aanbod voor particuliere eigenaren en VvE
- Ontwikkelen en delen van praktijkkennis bij de themagroepen marketing, financiën, bouwkolom en monitoren van de energieprestaties
- Uitvoer van de lokale inrichtingsorganisatie Blok voor Blok. Deze dient als intermediair tussen de betrokken partijen en zorgt voor planning, afstemming, stimuleren en monitoren van projecten
- Afstemmen van Blok voor Blok projecten en projecten openbare ruimte
- Uitvoering van een voorlichtingscampagne onder de naam Watt voor Watt.

Dekking en relatie met de begroting: programma nummer 9.1 De proceskosten worden voor een deel gedekt door een Blok voor blok subsidie van 350.000 euro van het rijk. De externe partijen dragen ook bij aan de proceskosten.

Zie ook: projectbeschrijving uit Ideeënboek HKN

Project 4.7: Voorbeeldprojecten energieuinig en duurzaam bouwen en renoveren

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Mil, Woningbouwcorporatie Tuinwijk, Elan Wonen, Ymere

Betrokkenen:

Intern: Stadszaken afd. Milieu, afd. Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg; Middelen en Services, afd. Communicatie; GOB.

Extern: InHolland, aannemers etc;

Doelstelling:

Realiseren duurzame renovatie en nieuwbouw bij woningcorporaties.

Uitvoering 2014:

- Slachthuisbuurt Zuid: realisatie bouw van 200 zeer energieuinige nieuwe woningen met een EPC gelijk of lager dan 0.4
- Amsterdamse Buurt: realisatie energieuinige renovatie van ruim 100 woningen waarvan 30 met een energiebesparing van 60% en 30 met een energiebesparing van 80%
- Hof van Egmond: start realisatie renovatie om in 3 jaar voor 158 sociale huurwoningen het energieverbruik met 60% tot 80% terug te dringen (sprong van gemiddeld energielabel F naar een energielabel A of hoger)

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Project 4.8: Opstellen Routekaart Klimaatneutraal Haarlem Oost

Bestuurlijk opdrachtgever: LM / EC

Trekker: STZ/Mil, STZ/WWGZ en GOB

Betrokkenen:

Intern: STZ/ RB (Stedenbouw); GOB-gebiedsmanager.

Extern: Spaarnesant, Pre Wonen, Elan wonen, Ymere; Platform 31; Watt voor Watt.

Doelstelling:

Opstellen van een routekaart en gebiedsgericht programma Klimaat Neutraal Haarlem Oost bebouwde omgeving 2014-2030 (o.a. 6.000 woningen), gebruikmakend van ervaring uit bestaande projecten met hoge energieambitie in Haarlem Oost en lopende Watt voor Watt initiatieven van particuliere eigenaren.

Uitvoering 2014:

1. Analyse leerpunten Energiesprong projecten nieuwbouw en renovatie van woningbouw.
 - Het betreft nieuwbouw Slachthuisbuurt Zuid en zeer energiezuinige renovatie Genestetstraat/Schaepmanstraat en Hof van Egmond, en de duurzaamheid/energiebesparingsinitiatieven van particulieren in Watt voor Watt
 - Ook aandacht voor ervaringen bouw Klimaatneutrale school DSK, met kansen voor klimaatneutrale woning gekoppeld aan WKO klimaatneutrale school
2. Verbinden projecten Watt voor Watt met de Energiesprongprojecten
 - Er zijn 6.000 woningen in Haarlem Oost, waarvan 2.000 koopwoningen. Deze moeten op lange termijn zo energieneutraal mogelijk worden, tegen geringe kosten. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van de ervaringen van een wijkinitiatief van particuliere eigenaren om 100 woningen van particuliere eigenaren energiezuiniger te maken in de periode tot eind 2014.
 - Daartoe moeten dan haalbare maatregelen pakketten worden samengesteld op basis van de opgedane leerervaringen en bewezen technieken.
3. Op welke wijze kunnen de bewezen technieken uit de voorbeeldprojecten worden toegepast op nieuwe projecten
 - Hoeveel energiebesparing kan bereikt worden met de kennis van de pilots
 - Hoever kom je dan richting klimaatneutraal
 - Wat is de meerwaarde van dit project voor de werkgelegenheid, maandlasten, bedrijvigheid etc.
 - Er wordt ook aandacht besteed aan de mogelijkheden van energiebesparing bij bedrijven
4. Onderzoek naar mogelijkheden om het gebied klimaatneutraal te krijgen.
 - Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de QUES software (Quick Urban Energy Scan)
 - Hoeveel duurzame energie kan in het gebied worden opgewekt (zoals WKO, zonnepanelen, aardwarmte, warmte uit asfalt etc.)
5. Opzet van een routekaart
 - Bevindingen verwerken tot een Plan van aanpak richting eindbeeld HKN 2030

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal

Thema 5: Bedrijven en Industrie

Project 5.1: De Energiecoach voor bedrijven 2.0

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: Stichting Parkmanagement Waarderpolder (SPW) en STZ/Mil

Betrokkenen:

Eneco Energie Haarlem, Stadszaken/Afd. Milieu en Afd. Economie & Cultuur, GOB, Kamer van Koophandel Amsterdam en de IKH Waarderpolder

Doelstelling:

- Behalen van significante CO₂-reductie bij bedrijven via energiebesparing en duurzame energie toepassing.
- Verbeteren van de aantrekkingskracht van de Waarderpolder voor nieuwe en bestaande bedrijven.
- Verbeteren van de concurrentiekracht van Haarlemse ondernemers door kostenbesparing op de energierekening.

Uitvoering 2014:

De opzet verandert voor ondernemers. Advies van de Energiecoach is niet meer gratis maar wordt vanuit een revolverend fonds beheerd door SPW voorgesloten. Ondernemers betalen naar een jaar energiekostenbesparing achteraf de advieskosten aan SPW (het revolverend fonds)

- Voortzetting van de Energiecoach met gerichte thema's (o.a. energiemanagement en energiemonitoring, bodemenergie, duurzaam inkopen)
- Opstellen van een uitvoeringsprogramma op basis van wensen uit het bedrijfsleven:
 - Onderhandelen met partijen over financieringsmaatregelen /pakketten
 - Bedrijven benaderen over energiebesparende maatregelen en een impuls geven aan duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen
 - Mogelijkheden onderzoeken voor gezamenlijke, decentrale en duurzame energieopwekking in de Waarderpolder, inkoop van groene stroom en/of groen gas
 - Uitvoeren van de energie-adviezen door bezoeken aan de bedrijven
 - Verzamelen van kennis en ervaring op dit onderwerp en verspreiden onder de Haarlemse bedrijven (in combinatie met informatie van het Ondernemersloket)
 - Organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten/bedrijven contactdagen over energiebesparing, duurzaam offrenen en duurzaam energie opwekken
 - Communiceren naar het bedrijfsleven over de behaalde resultaten via de diverse media

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal

Project 5.2: Convenant Binnenstad Haarlem 2013-2017 onderdeel Duurzame Binnenstad

Bestuurlijk opdrachtgever: LM en JN

Trekker: STZ/Mil

Betrokkenen:

GOB; Centrum Management Haarlem, MKB Haarlem, Winkeliersverenigingen, City Marketing, Haarlem Lichtstad en de Vereniging van Eigenaren Haarlemse Binnenstad, Haarlemse elektrotechnische bedrijven, Haarlemse middelbare scholen, Energiecoach.

Doelstelling:

- Energiebesparing bij het MKB
- Het realiseren van:
 - energiezuinige feestverlichting in de Haarlemse binnenstad
 - energiezuinige aanlichting van gebouwen in de binnenstad
 - energiezuinige etalageverlichting, verwarming, airconditioning, koel- en/of vriesapparatuur (etc.)
 - energiezuinige winkeldeuren
- Meer bewustwording bij de Haarlemmers over energiebesparing bij winkels in hun stad
- Haarlem op de kaart zetten als duurzame winkelstad met duurzame winkels en horeca
- Naar Amsterdams voorbeeld energiebesparende maatregelen realiseren bij onze cultuurpodia

Uitvoering 2014:

Duurzame ontwikkelingen in de binnenstad in het Convenant binnenstad Haarlem realiseren in samenspraak met het bedrijfsleven in de binnenstad. Daarbij aandacht besteden aan:

- De Haarlemse MKB-er stimuleren om energie te besparen en hun energieverbruik bij te houden in een online monitor (Uw Meterkaart)
- Elektrotechnische installatiebedrijven betrekken bij de uitvoering van maatregelen
- Door het uitdoen van overbodige verlichting (openbare verlichting uitgezonderd) zorgen voor meer nachtelijke duisternis
- Stimuleren van meer slimme, energiezuinige winkeldeuren
- Nacht van de Nacht en Earth Hour benutten als bewustwordingsmoment over het onderwerp verlichting in de nacht, in samenwerking met Haarlem Lichtstad
- Feestverlichting energiezuinig uitvoeren voor de feestdagen van 2014
- Aanlichten van gebouwen energiezuiniger maken en 's nachts helemaal uitdoen
- Informatievoorziening aan winkeliers in de binnenstad over energiezuinige etalageverlichting, verwarming, airconditioning, koel- en/of vriesapparatuur en winkeldeuren
- Samenstellen ontzorgingspakketten inclusief financiële arrangementen voor de winkeliers samen met partners
- De resultaten op energiebesparing bij de middenstanders communiceren via de diverse media naar het bedrijfsleven als goede, stimulerende voorbeelden
- De verplichte maatschappelijke stage voor middelbare scholieren krijgt een duurzame variant waarbij ondernemers ondervraagd worden over hun energiezuinigheid en duurzaamheid. Rondom deze stages wordt de nodige publiciteit gegenereerd
- Uitvoering gaat in nauwe samenwerking met MKB Haarlem en de branche organisaties. Bij de branchewijze aanpak wordt vanuit MKB en overheden dezelfde informatie verstrekt

Dekking en relatie met de begroting: Programmanummer: 9.1

Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal

Project 5.3: Watt voor Watt en bedrijven in Haarlem Oost

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/mil

Intern: Stadszaken afdeling Milieu, afdeling Economie & Cultuur, GOB-gebiedsmanager, VVH afdeling handhaving omgevingsvergunning (Milieudienst IJmond/RUD Noord Zee Kanaal Gebied)

Extern: MKB Haarlem, ondernemers en winkeliers(-verenigingen) in Haarlem Oost

Doelstelling:

Naast de bewoners in Haarlem Oost ook de ondernemers helpen om te komen tot energiebesparing en daarmee kostenbesparing in hun bedrijven.

1. Watt voor Watt heeft voor bewoners een doelstelling van 30% energiebesparing. Voor bedrijven hanteren we daarom ook 30% te behalen in de periode tot en met 2015
2. Ondernemers worden individueel maar ook als groep ondernemers begeleid bij hun te behalen energiebesparingen
3. Ervaringen uit dit project en goede voorbeelden worden gecommuniceerd en gedeeld met alle andere Haarlemse ondernemers

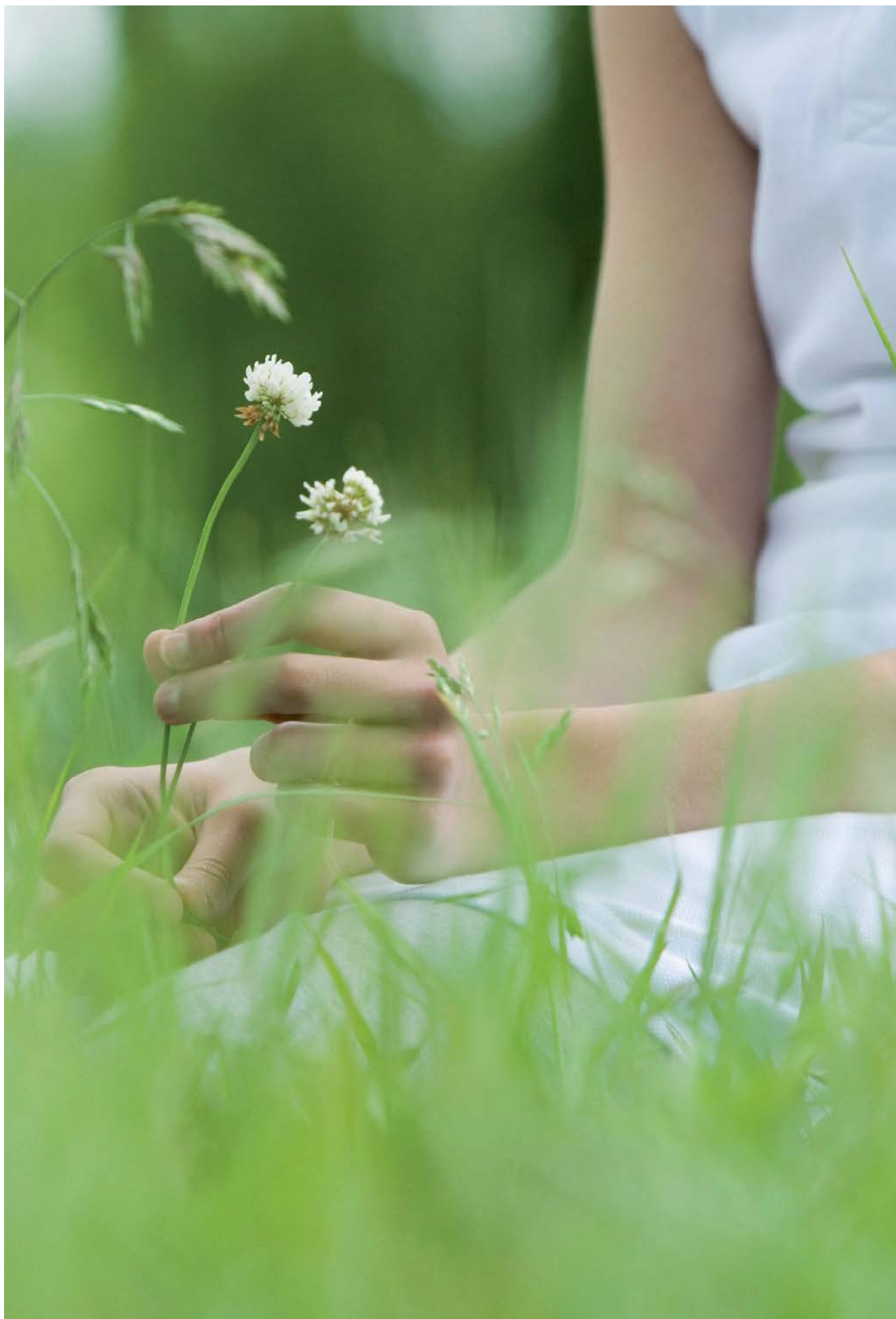
Dit project vormt een uitbreiding van de aanpak van het Watt voor Watt project (proj. 4.6) naar bedrijven (buiten de Waarderpolder)

Uitvoering 2014:

- Inventarisatie van het aantal en type bedrijf
- Een shortlist maken van laagdrempelige, energiebesparende maatregelen voor de verschillende, aanwezige bedrijfstakken
- Ondernemers benaderen met een concreet aanbod en met handelingsperspectief
- Het geven van gerichte duurzaamheids- en energie adviezen aan de hand van een milieuscan op maat voor elk bedrijf
- Afstemmen met alle betrokken partners, in het bijzonder het bedrijfsleven in Haarlem Oost en het uitwisselen van opgedane kennis en ervaringen
- Alle ervaringen delen met de andere Haarlemse ondernemers door deze beschikbaar te stellen via alle mogelijke communicatiekanalen

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal

Thema 6: Groene Economie

Project 6.1: Duurzame uitgifte bedrijfskavels Waarderpolder

Bestuurlijk opdrachtgever: JN

Trekker: STZ/VG en GOB en STZ/Mil

Betrokkenen:

Stadszaken Afd. Vastgoed en Afd. Economie & Cultuur, Stichting Parkmanagement Waarderpolder, Energiecoach, Themateam Duurzame Bedrijven.

Doelstelling:

- De laatste kavels van de Waarderpolder duurzaam, energiezuinig (klimaatneutraal) ontwikkelen.
- Bij de ontwikkeling van de Noordkop de uitgangspunten “Cradle to Cradle” benutten.
- Een speelveld creëren waarbinnen bedrijven door de gemeente worden begeleid naar een uitvoerbaar en duurzaam plan voor hun nieuwe bedrijven.

Uitvoering 2014:

- Het uitvoeren van het beleid conform de nota over duurzame uitgifte van bedrijfskavels
- Het gebruikmaken van een milieubeoordelingssysteem (GPR 4.1) voor vestiging van duurzame bedrijven of de Greendeal Zakelijke dienstverlening als het om kantoren gaat
- Gemeente verleent ondersteuning bij de ontwikkeling van duurzame bedrijfsplannen (o.a. door de Energiecoach 2.0 en het Ondernemersloket)
- Kennis en ervaringen uit het landelijke themateam Duurzame bedrijven en andere steden (Venlo en Heerhugowaard) worden benut om dit project tot een succes te maken
- Ondernemers worden ‘vanaf de tekentafel’ tot de realisatie van hun bedrijf geïnformeerd over de meest duurzame maatregelen voor hun bedrijf om zo tot een maximaal haalbare, duurzame bedrijfsstart te komen

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: Plan van aanpak Haarlem Klimaatneutraal

Project 6.2: Grondbank Haarlem

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Mil

Betrokkenen: GOB

Doelstelling:

Het stimuleren van het hergebruik van overtollige partijen grond draagt bij aan de duurzaamheidsambities van de gemeente en beoogt een zo duurzaam mogelijk beheer van de Haarlemse bodem te koppelen aan een doelmatig en laagdrempelig duurzaam grondverzet voor werken en het bouw- en woonrijp maken van locaties. Minstens zo belangrijk is het feit dat dit initiatief kostenbesparend is. De tijdelijke gemeentelijke grondbank met tijdelijke opslagplaats is sinds 2012 in werking. In 2014 volgt een evaluatie van de pilot.

Uitvoering 2014:

- De tijdelijke gemeentelijke grondbank is een opstart tot een regionale grondbank. Hierbij wordt de mogelijkheid om sturing te geven aan grondstromen opgeschaald. Daarmee wordt het mogelijk om nog efficiënter grond te beheren. De reden hiertoe ligt in het feit dat een enkele gemeente in tijden van economische tegenwind over minder werken kan beschikken waar grondverzet een rol speelt. Door dit op te schalen zullen de mogelijkheden worden vergroot. In 2014 wordt getoetst of er voldoende draagvlak is voor een regionale grondbank
- De gemeente richt zich op de uitvoer in regie van grondstromen door de wettelijke taak t.a.v. registratie en milieutoetsing (en vastlegging nieuwe kwaliteiten) en de centrale rol in het gegevensbeheer van de bodemkwaliteit voor informatieverstrekking en het nemen van besluiten en beschikkingen, etc.

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 9.1

Project 6.3: Verduurzaming afvalbeheer en stadsreiniging

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/OGV

Betrokkenen: GOB

Doelstelling:

Verduurzaming van de inzameling en verwerking van huishoudelijk fijn en grof afval.

Gescheiden inzameling zowel voor fijn als voor grof afval tenminste gelijk aan landelijk gemiddelde.

Betere en duurzamere stadsreiniging en onkruidbestrijding.

Uitvoering 2014:

- Vaststelling duurzaam Afvalstoffenplan 2011-2015 'Van afval naar grondstof' als beleidsbasis (zowel visie, kaders, strategie als aanpak)
- Implementatie van het duurzame beleid aan de hand van afvalstoffenplan
- Selectieve verdere uitrol van ondergrondse containers voor restafval en TPGK (Textiel, Papier, Glas en Kunststof). Alleen dáár waar dit voldoende rendement oplevert
- Intensivering voorlichting afvalscheiding, m.n. kunststofscheiding maar ook de andere herbruikbare fracties
- Afronden implementatie beeldgestuurd reinigen stadsbreed
- Opstellen en vaststellen van plan van aanpak voor niet-chemische onkruidbestrijding inclusief financiële consequenties, op basis van ervaringen in andere steden

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.5

B: Toekomstbestendige ruimtelijke ordening, leefkwaliteit en gezondheid

Thema 7: Ruimtelijke Kwaliteit

Project 7.1 Verduurzamen van ontwikkelingsprojecten

Bestuurlijk opdrachtgever: EC

Trekker: STZ/RB en STZ/Mil

Betrokkenen: GOB

Doelstelling: Het bevorderen van leefbaarheid en duurzaamheid bij ontwikkelingsprojecten

Uitvoering 2014:

- Bij ieder ontwikkelingsproject worden conform de eisen uit het Besluit Ruimtelijke Ordening (BRO), eventueel aangevuld met de Checklist Duurzame Stedenbouw, een (concept) milieuprogramma opgesteld. Hierin staan alle aandachtspunten op het gebied van leefbaarheid en duurzaamheid verwoord in samenhang met mogelijke oplossingen
- Bij ieder ontwikkelingsproject wordt nagegaan of de MILO-aanpak moet worden toegepast.
- Haarlemmer Kweektuin als voorbeeld

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 5.3 en 9.1

Zie ook: 'Richtlijnen fysieke projecten' (zie o.a. SO/PM/2005/1069).

Project 7.2 Structuurvisie openbare ruimte

Bestuurlijk opdrachtgever: EC

Trekker: STZ/RB

Doelstelling:

Te komen tot een integrale visie op de openbare ruimte, van gebruik tot inrichting.

Uitvoering 2014:

- Uitwerking van het Voorontwerp van de Structuurvisie Openbare Ruimte naar een Ontwerp Structuurvisie Openbare Ruimte en een plan-MER (Milieu Effect Rapportage)

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer 5.3

Zie ook: Plan van aanpak Gebiedsvisies en Nota Ruimtelijke Kwaliteit

Project 7.3: Actualiseren en uitvoeren gemeentelijk waterbeleid

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/OGV en GOB

Doelstelling: Verbetering van de waterkwaliteit en het afwaterend en waterbergend vermogen van het Haarlemse oppervlaktewatersysteem.

Uitvoering 2014:

- Vaststellen Actualisatie Integraal Waterplan Haarlem
- Tracéstudie Delft – Stadskweektuin
- Samenwerking afvalwaterketen met Rijnland en buurgemeenten (cluster Kennemerland)
- Onderzoek knelpunten riooloverstorten
- Opstellen afkoppelkansenkaart en afkoppelplan
- Onderzoek en aanpak risico van grondwateroverlast en –onderlast
- Uitbreiding Waarderhaven
- Continueren monitoren afkoppelpilot Meerwijk Oost
- Afkoppelen van verharding (Europawijk Zuid, Boerhaavewijk)
- Uitvoeren centrale watergang Waarderpolder
- Continueren beleid gemeentelijke Voorziening Waterberging en Bergingsrekening Courant
- Doorgaan met oplossen van een aantal knelpunten watersysteem (trekker Rijnland)
- Inrichten Waterloket (onderdeel van www.haarlem.nl)

Dekking en relatie met de begroting:

- Investeringsplan 2013 - 2018, post 64.04
- Begroting 2014 - 2018, Programma 9 (Kwaliteit Fysieke Leefomgeving)
- Rioolheffing

Zie ook: VGRP 2014-2016, Integraal Waterplan Haarlem

Thema 8: Leefomgevingskwaliteit en gezondheid

Basismilieukwaliteit en bedrijven

Project 8.1: Basismilieukwaliteit en bedrijven: uitvoeren gemeentelijke milieutaak als integraal onderdeel van de Wabo

Bestuurlijk opdrachtgever: BS, EC

Trekker: VVH /OV en HBO

Doelstelling:

Afwikkeling van aanvragen, toezicht en handhaving van milieuaspecten in omgevingsvergunning.

Uitvoering 2014:

De uit te voeren taken op het gebied van milieu in het kader van de Wabo worden verantwoord via de jaarlijkse begrotingscyclus en het Integrale Handhavingsbeleid. Jaarlijks nader vast te stellen aanvullende activiteiten op door de Raad vast te stellen thema's, bijvoorbeeld Haarlem Klimaat Neutraal, geluidszone Waarderpolder etc. zullen in de Duurzaamheidsmonitor worden toegelicht

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 2.3

Zie ook: Programmabegroting 2014-2018; Integraal Handhavingsbeleid.

Toelichting bij 8.1:

In 2013 is besloten (Nota VVH/OV 312208) dat de basistaken uit de landelijke Packagedeal⁵ en bedrijfsmilieutaken worden overgedragen aan de RUD van Milieudienst IJmond. Dit betekent dat de gemeentelijke vergunningverlening en handhaving op het gebied van de bedrijfsmilieutaak sinds dit jaar binnen de regionale context plaatsvindt. In eerdere duurzaamheidsprogramma's is verwoord hoe de werkzaamheden worden gemonitord.

Milieukwaliteit bij ontwikkelingen

Project 8.2 Opstellen milieuparagraaf bestemmingsplannen

Bestuurlijk opdrachtgever: EC

Trekker: STZ/Mil

Doelstelling: Het vastleggen van milieuambities in bestemmingsplannen.

Uitvoering 2014:

Voor alle bestemmingsplannen wordt een milieuparagraaf opgesteld. Duurzaamheidsaspecten worden hierin zoveel mogelijk opgenomen

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

⁵ Overeenkomst tussen Rijk, provincies (IPO) en gemeenten (VNG) over verbeteren uitvoering regelgeving ruimte, bouwen en milieu, waarbij het basistakenpakket bij Regionale UitvoeringsDiensten (RUD's) is ondergebracht.

Bodemkwaliteit

Project 8.3: Opstellen bodembeleid

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Mil

Doelstelling:

Vastgesteld actueel bodembeleid. Binnen de wettelijke kaders van Wet bodembescherming, Besluit bodemkwaliteit en Besluit kwaliteit bodembeheer (KWALIBO) wordt het Haarlemse beleid vastgesteld.

Uitvoering 2014:

Na de bodemkwaliteitskaart en het bodembeheerplan wordt ook voor de aanvullende onderwerpen het bodembeleid vastgesteld. De startnotitie Actualisatie beleidskader bodem (B&W 20 september 2011) is hierbij het uitgangspunt. Inspraak is een onderdeel van de procedure.

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: Vaststellen bodemkwaliteitskaart en bodembeheer (Raad, 5 september 2013) en startnotitie Actualisatie beleidskader bodem (B&W, 20 september 2011).

Project 8.4: Opstellen Bodemprogramma

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Mil

Doelstelling:

Voldoen aan de wettelijke verplichting om onderzoeken, sanering en nazorg uit te voeren van gevallen van ernstige bodemverontreiniging, voor zover die niet door andere partijen kunnen worden uitgevoerd. Aangeven welke projecten worden aangepakt. Dit is afhankelijk van het budget dat door het Rijk voor deze taak wordt verstrekt.

Uitvoering 2014:

Het opstellen van een actueel bodemprogramma Haarlem voor de periode 2015-2019, waarin locaties benoemd zijn waar onderzoek naar bodemverontreiniging moet plaatsvinden, waar gesaneerd moet worden of waar nog nazorg nodig is.

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: Bodemprogramma Haarlem 2010-2014 (Raad 16 december 2010) en Up-date Bodemprogramma Haarlem 2010-2014 (B&W oktober/november 2013)

Luchtkwaliteit

Project 8.5: Vaststellen nieuw Beleidsplan luchtkwaliteit 2014 en uitvoeren Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Mil

Doelstelling: Blijvend voldoen aan de wettelijke normen voor de luchtkwaliteit.

Uitvoering 2014:

- Vaststellen van een nieuw Beleidsplan luchtkwaliteit Haarlem 2014 voor periode tot ca. 2017
- Uitvoeren / begeleiden / rapporteren van maatregelen uit voornoemd Beleidsplan en uit het NSL, waarvan het Regionaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit Noordvleugel deel uitmaakt
- Aanleveren en controleren gegevens Haarlem ten behoeve van het landelijke NSL-Monitoringtool. Het Rijk rapporteert in dat tool de luchtkwaliteit over 2012
- Resultaten publiek toegankelijk maken en verwerken in het Haarlemse beleid

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit; Regionaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit Noordvleugel; www.nsl-monitoring.nl

Project 8.6: Uitvoeren, begeleiden en toetsen luchtkwaliteitsonderzoek

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Mil

Doelstelling: Blijvend voldoen aan de wettelijke normen voor de luchtkwaliteit.

Uitvoering 2014:

Het uitvoeren, begeleiden en toetsen van onderzoek luchtkwaliteit bij diverse vormen van planvorming

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Geluid

Project 8.7: Uitvoeren Actieplan Omgevingslawaaai

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Mil

Doelstelling:

Vermindering geluidhinder als gevolg van weg- railverkeer en industrie ten opzichte van peiljaar 2011, voorkoming nieuwe hinder.

Uitvoering 2014:

- Uitvoering van het Actieplan Omgevingslawaaai met hoofdlijnmaatregelen ter verbetering van de geluidssituatie in Haarlem t.o.v. geluidkaart 2011, met als uitvoeringstaken:
 - Afronding wettelijke sanering weg- en railverkeerslawaaai zie proj. 8.9
 - Nader onderzoek naar situatie woningen met geluidbelasting boven plandrempel volgens geluidkaart 2011 en eventueel plan van aanpak sanering
 - Actualisatie van het stil asfalt beleid, inclusief update van de lijst met wegen die bij (groter) onderhoud in principe voor stil asfalt in aanmerking komen.

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: Actieplan Omgevingslawaaai Haarlem 2013; Nota geluidsarm asfalt (2004)

Project 8.8: Volgen ontwikkelingen Schiphol

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Mil

Doelstelling: Het zodanig beïnvloeden van de ontwikkelingen rond Schiphol, dat daardoor gevaar en hinder ten gevolge van vliegverkeer, voor de Haarlemse burgers zoveel mogelijk wordt beperkt.

Uitvoering 2014:

- Deelname aan de BRS en CROS (dan wel haar opvolgers)
- Inbreng leveren inzake uitwerking van de Alders-adviezen en het daaraan gekoppelde convenant hinderbeperking
- Het nemen van een besluit over voortzetting van deelname aan Geluidsnet

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Project 8.9: Afronding van saneringsprojecten op het gebied van weg- en railverkeerslawaaai

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Mil

Doelstelling: Behalen van een acceptabele omgevingskwaliteit voor geluid.

Uitvoering 2014:

- Het financieel en projectmatig afronden van het geluidscherm langs de spoorbaan Haarlem-Leiden. Het betreft de afscherming van circa 470 woningen
- Daarnaast moeten nog ca. 20 tot 30 woningen voorzien worden van gevelisolatie
- Het uitvoeren van gevelisolatie tegen wegverkeerslawaaai bij circa 30 resterende saneringswoningen

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: o.a. Actieplan Omgevingslawaaai Haarlem 2013

Project 8.10: Zonebeheer industrielawaai Waarderpolder

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Mil

Doelstelling:

Het verdelen van de beschikbare geluidruimte in de Waarderpolder over de verschillende bedrijven volgens een transparant toewijzingsmodel op een zodanige wijze dat er geen overlast voor de omgeving ontstaat.

Creëren van nieuwe geluidruimte door aanpassen van bestaande vergunningen met een onnodig overschot aan geluidruimte.

Uitvoering 2014:

- Uitvoeren van het in 2013 vastgestelde Zonebeheersplan industrielawaai Waarderpolder:
 - Het realiseren van een aangepaste (verruimde) geluidzone rond de Waarderpolder samen met de afdeling Ruimtelijk Beleid
 - Het creëren van draagvlak voor het aanpassen van geluidvoorschriften in vergunningen Wet milieubeheer (Wm) bij bedrijven met een overschot aan geluidruimte in de Waarderpolder, samen met de afdeling VVH en de Provincie Noord-Holland
 - In overleg opstellen van maatwerkvoorschriften bij bestaande bedrijven, tenminste 12 bedrijven per jaar
- Regulier zonebeheer: het beheren van de geluidzone industrielawaai rond de Waarderpolder op basis van de verstrekte vergunningen
 - Advies geven aan ondernemers in de Waarderpolder met betrekking tot geluid, bij vergunningaanvragen en meldingen van nieuwe bedrijven en uitbreidingen van bestaande bedrijven
 - Beschikbaar stellen van een adequaat en aktueel beheerssysteem geluidreserveringen voor bedrijven in de Waarderpolder

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: Zonebeheersplan Waarderpolder (STZ/Mil 2013/90296)

Beschikbaar stellen milieu-informatie

Project 8.11: Visualisering milieu-informatie via Atlas Leefomgeving

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: STZ/Mil

Doelstelling: Alle gemeentelijke milieu-informatie is zoveel mogelijk via internet beschikbaar voor de Haarlemmers.

Uitvoering 2014:

Haalbaarheidsonderzoek en voorstel naar opname van milieu-informatie in Atlas Leefomgeving

- welke thema's, technische beschikbaarheid, eventuele. noodzakelijke technische aanpassingen
- kosten
- prioritering, planning

Dekking en relatie met de begroting: programmanummer: 9.1

Zie ook: MIL/2005/2301, Projectopdracht implementatie Verdrag van Aarhus.

Gezondheid

Project 8.12: Uitvoeren van de reguliere medisch milieukundige zorg uit de Wet Publieke Gezondheid (WPG)

Bestuurlijk opdrachtgever: JvdH

Trekker: GGD Kennemerland

Doelstelling:

- WPG: de gemeenteraad draagt zorg voor het bevorderen van medisch milieukundige zorg.
- Uitvoering van de genoemde onderdelen uit de WPG en bewaken kwaliteit hiervan.

Uitvoering 2014:

- Voortzetting huidige uitvoering. Regulier blijft de beantwoording van vragen van Haarlemmers over het leefmilieu en advisering over actieplannen luchtkwaliteit en geluid, Schiphol, bodemverontreiniging, etc.
- Nadere invulling geven in samenwerking GGD en Gemeente Haarlem aan bewaken van gezondheidsaspecten in bestuurlijke beslissingen en signaleren ongewenste situaties volgens Wet Publieke Gezondheid. De GGD wil graag betrokken worden bij bestuurlijke beslissingen met invloed op gezondheid. Het halfjaarlijks overleg met afdeling milieu zal als instrument gebruikt worden om op de hoogte te blijven van de relevante ontwikkelingen en acties af te stemmen.

Dekking en relatie met de begroting: Begroting GGD Kennemerland

Zie ook: de andere GGD taken

Project 8.13: De Gezonde Stad 2012-2015: voortgang groenproject in Rozenprieel en opstart binnenmilieu in Slachthuisbuurt

Bestuurlijk opdrachtgever: JvdH

Trekker: GGD Kennemerland, GOB (betrokkene).

Doelstelling:

Grote stedenprogramma Gezond in de Stad is gericht op terugdringen gezondheidsachterstanden in de stad, in dit project via speerpunten binnenmilieu scholen (Gezonde School) en gezondheidsbewustzijn/ leefstijl wijkbewoners (Gezonde Wijk).

Uitvoering 2014:

In het kader van het grote steden programma Gezond in de Stad, heeft de gemeente Haarlem besloten drie wijken te ondersteunen met de methodes 'Gezonde School' en 'Gezonde Wijk'.

GGD-activiteiten van het taakveld medische milieukunde voor 2013 zijn:

- Het stimuleren van scholen tot het behalen van het deelcertificaat binnenmilieu voor de Gezonde School Haarlem
- Het stimuleren van activiteiten van bewoners voor groen in de wijk het Rozenprieel en verbetering binnenmilieu samen met woningbouwverenigingen in de Slachthuisbuurt

Dekking en relatie met de begroting: Uitvoering GGD Kennemerland met subsidie vanuit begroting STZ/WWGZ, programma 3.4

Project 8.14: Uitvoeren gezondheids-effectscreening of gezondheidsscan bij zoneontwikkelingen

Bestuurlijk opdrachtgever: LM

Trekker: GGD Kennemerland

Doelstelling:

Uitvoeren gezondheids-effectscreening of gezondheidsscan bij grote zoneontwikkelingen, waarbij diverse milieuaspecten in het geding zijn.

Uitvoering 2014:

- Advisering conform aanpak MILO Schipholweg
- Afspraken maken met STZ/RB en STZ/Mil om te komen tot uitvoering van Raadsbesluit om bij zoneontwikkelingen milieu- en gezondheidsaspecten in beeld te brengen. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan gezond bouwen

Dekking en relatie met de begroting: Begroting GGD Kennemerland

Project 8.15: Advisering gemeenten bij de beheersing van biologische agentia

Bestuurlijk opdrachtgever: JvdH en LM

Trekker: GGD Kennemerland

Doelstelling:

Advisering gemeenten bij de beheersing van biologische agentia

Uitvoering 2014:

- Advisering bij het opstellen en uitvoeren van de structuurvisie inzake de duurzame beheersing van de eikenprocessierups en de Ambrosiaplant
- Inzake het dagelijkse reguliere groenbeheer adviseert de GGD om de volgende onderdelen op te nemen:
 - risico-inventarisatie
 - monitoring en registratie
 - beheersmaatregelen
- Er dienen afspraken te worden gemaakt over de voorlichting van het publiek met betrekking tot gezondheidsrisico's. Geadviseerd wordt om een gemeentelijk meldpunt in te laten stellen voor vragen/meldingen van het publiek
- De mogelijkheden van regionale samenwerking tussen diverse betrokken partijen worden nader onderzocht
- Ook wordt - indien noodzakelijk - ter preventie van Q-koorts advies gegeven aan instellingen met een publieke functie, die geiten en/of schapen houden

Dekking en relatie met de begroting: Begroting GGD Kennemerland

Project 8.16 : Advisering t.a.v. gezondheidsrisico's bij omgaan met asbest in gebouwen

Bestuurlijk opdrachtgever: JvdH

Trekker: GGD Kennemerland

Doelstelling:

Advisering gemeente en versterken netwerk t.a.v. omgaan met asbest in gebouwen en risicocommunicatie naar publiek.

Uitvoering 2014:

In samenwerking met gemeente opstellen en uitdragen van informatie over de omgang met asbest in gebouwen voor woningbouwverenigingen in Haarlem en (hun) communicatie met publiek:

- Inventarisatiegesprekken met woningbouwverenigingen
- verstrekken van voorlichtingsboodschappen aan burgers indien betrokken bij asbestsanering

Dekking en relatie met de begroting: Begroting GGD Kennemerland

Bijlage 1: Lijst met afkortingen

In dit Duurzaamheidsprogramma, met name in de schematische projectbeschrijvingen in hoofdstuk 3, zijn de volgende afkortingen gehanteerd:

Betrokken afdelingen gemeente Haarlem

GOB	Hoofdafdeling Gebiedsontwikkeling en Beheer
MS/COM:	Afdeling Middelen & Service/ Communicatie
MS/FD:	Afdeling Middelen & Service/ Facilitaire Zaken/DIV
MS/JZ:	Afdeling Middelen & Service/ Juridische Zaken
STZ/EC:	Afdeling Stadszaken/ Economie & Cultuur
STZ/Mil:	Afdeling Stadszaken/milieu
STZ/RB:	Afdeling Stadszaken/ Ruimtelijk beleid
STZ/VG:	Afdeling Stadszaken/ Vastgoed
STZ/WWGZ:	Afdeling Stadszaken/Wonen, Welzijn, Gezondheid & Zorg
VVH/HBO:	Afdeling Veiligheid, Vergunningen en Handhaving, Bebouwde Omgeving
STZ/OGV	Afdeling Stadszaken/ Openbare ruimte, Groen & Verkeer

Externe partijen

Woningbouw:	Deelnemende woningbouwcorporatie(s)
Parkmgt WP:	Stichting Parkmanagement Waarderpolder
GGD-KM:	GGD Kennemerland
Watt voor Watt:	Consortium van de woningcorporaties, gemeente, energiebedrijf (Liander)

Andere afkortingen

GPR:	Gemeentelijke Prestatie Richtlijn
DPL:	Duurzame Prestatie op locatie
PvE:	Programa van Eisen
FSC:	Forest Stewardship Council (keurmerk hout)
NSL:	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
RSL(-NV):	Regionaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit Noordvleugel, (onderdeel van NSL)
MILO:	(onderzoek naar) Milieukwaliteit in de Leefomgeving
Wabo:	wet algemene bepalingen omgevingsrecht
GWW:	Grond-, Weg,- en Waterbouw

Bijlage 2: Ovezicht projecten Duurzaamheidsprogramma 2014

Eigen organisatie

1.1 Duurzaam inkopen
1.2 Energiebeheer eigen organisatie
1.3 Monitoring CO ₂ reductie eigen organisatie
1.4 Duurzaam vastgoedbeheer
1.5 Duurame mobiliteit eigen organisatie
1.6 Duurzaamheid openbare ruimte
1.7 Faciliteren Stadslandbouw
1.8 Platform duurzaamheid (netwerk G32, MRA)
1.9 Communicatie HKN / Haarlem Duurzaam
1.10 Educatie klimaat en duurzaamheid

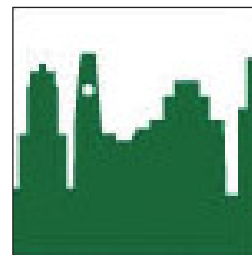
Vergroening van energie

2.1 'Spaarne Energie': Samenwerking rond vergroening van energie
2.2 De CO ₂ Monitor
2.3 Invulling geven aan nieuwe rol van de overheid: Haarlem Gidsstad

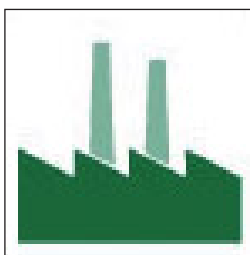
Verkeer & Vervoer

3.1 Verbeteren fietsinfrastructuur
3.2 Ontwikkeling snelfietsroutes
3.3 Efficiënt gebruik fietsparkeervoorzieningen bij NS-stations
3.4 Verbeteren comfort en snelheid OV
3.5 Rijden op schone brandstoffen (groen gas en elektriciteit)
3.6 Verbeteren verkeersveiligheid
3.7 Parkeren en autoluwe binnenstad
3.8 Stimulering deelautogebruik

Bebouwde omgeving

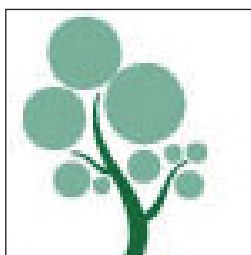
4.1 Ontwikkelstrategie Haarlem Oost
4.2 Activeren duurzame (bouw)economie
4.3 Stimuleren duurzame renovatie bij particulieren
4.4 Duurzame renovatie bezit woningbouwcorporaties
4.5 Duurzame monumenten
4.6 Blok voor blok / Watt voor Watt aanpak
4.7 Voorbeeldprojecten energiezuinig en duurzaam bouwen en renoveren
4.8 Opstellen Routekaart Klimaatneutraal Haarlem Oost

Bedrijf & Industrie

Groene economie

**Ruimtelijke
kwaliteit**

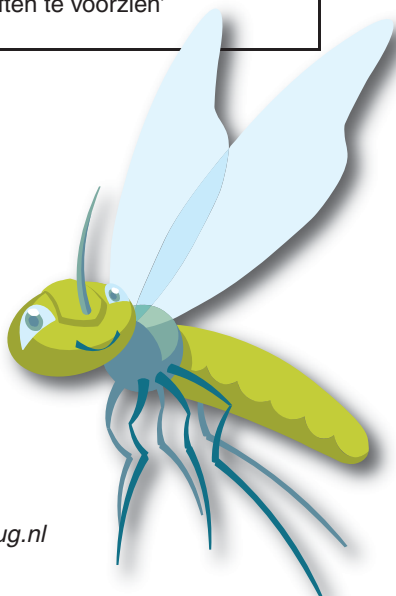

**Leefomgevingskwaliteit &
gezondheid**

5.1 De Energiecoach voor bedrijven 2.0	6.1 Duurzame uitgifte bedrijfskavels / Waarderpolder	7.1 Verduurzamen van ontwikkelingsprojecten	8.1 Basismilieukwaliteit en bedrijven	8.11 Visualisering milieuinformatie via Atlas Leefomgeving
5.2 Convenant Binnenstad Haarlem	6.2 Grondbank Haarlem	7.2 Structuurvisie Openbare Ruimte	8.2 Opstellen milieuparagraaf bestemmingsplannen	8.12 Uitvoeren reguliere medisch milieukundige zorg uit de Wet Publieke Gezondheid
5.3 Watt voor Watt en bedrijven in Haarlem Oost	6.3 Verduurzaming afvalbeheer en stadsreiniging	7.3 Actualiseren en uitvoeren gemeentelijk waterbeleid	8.3 Opstellen Bodembeleid	8.13 De gezonde Stad 2012-2015: voortgang groenproject in Rozenprieel en opstart binnenmilieu in slachthuisbuurt

Definitie Duurzaamheid:

‘Duurzame ontwikkeling is die ontwikkeling die voorziet in de behoeften van huidige generaties zonder daarmee de mogelijkheden voor de toekomstige generaties in gevaar te brengen om ook in hun behoeften te voorzien’

www.degroenemug.nl

8.4 Opstellen bodemprogramma	8.14 Uitvoering gezondheidseffectscreening / gezondheidsscan bij zoneontwikkelingen
8.5 Vaststellen nieuw Beleidsplan luchtkwaliteit 2014 en uitvoeren NSL	8.15 Advisering gemeenten bij de beheersing van biologische agentia
8.6 Uitvoeren, begeleiden en toetsen luchtkwaliteitsonderzoek	8.16 Advisering over gezondheidsrisico's bij omgaan met asbest in gebouwen en risicocommunicatie naar publiek
8.7 Uitvoeren Actieplan omgevingslawaaï 2013	
8.8 Volgen ontwikkelingen Schiphol	
8.9 Afronden saneringsprojecten op het gebied van weg- en railverkeerslawaaï	
8.10 Zonebeheer industriellawaai Waarderpolder	

Colofon:
Uitgave van de
gemeente Haarlem,
Stadszaken, afdeling Milieu

Contact:
Gemeente Haarlem
Stadszaken
afdeling Milieu,
t.a.v. Marc Plantaz
Postbus 511
2003 PB Haarlem
Email
mahgplantaz@haarlem.nl

Fotografie:
Dasha Elfring
Jurriaan Hoefsmit
Marisa Beretta
Jur Engelchor
Fotogroep Haarlem

Oplage:
50 exemplaren

Januari 2014